

Hemmelig.

St. med. nr. 10.

(1914)

Redegjørelse for de siden 7de august 1914 trufne forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Forsvarsdepartementets indstilling av 7de januar 1915, som er bifaldt ved kongelig resolution av samme dag.

(Foredraget av statsraad Holtfodt).

Ved kgl. res. av 7de august 1914 blev der besluttet fremsat proposition til Stortinget om forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet (St. prp. nr. 151, 1914).

Siden utfærdigelsen av ovennævnte proposition er der truffet endel yderligere forføininger saavel vedrørende hæren som marinen.

Departementet har latt utfærdige en redegjørelse herom og vil tillate sig at foreslaa, at denne redegjørelse straks oversendes Stortinget.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At gjenpart av nærværende foredrag med bilag angaaende de siden 7de august 1914 trufne forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger blir at tilstille Stortinget.

Bilag: 1. Skrivelse fra generalintendanten, datert 4de januar 1915. 2. Opgave fra generalfelttøimesteren datert 6te januar 1915 angaaende stillingen for de auskaffelser og arbeider, som skal posteres paa kap. 10, nøytralitetsvernet.

Indholdsfortegnelse.

	Side
A. Hæren.	
Nøitralitetsvernets afdelinger.....	3
Ekstraordinære garnisonsafdelinger ved infanteriet og fæstningsartilleriet.....	3
Øvelser.....	6
a. Øvelser ved nøitralitetsvernet.....	6
b. Vaabenøvelserne 1915.....	6
Andre bevogtningsanordninger.....	6
a. Magasinvakter.....	6
b. Brovakter.....	6
Avlønning, familiebidrag, gaver m. v.....	6
Bebyggelse og indkvartering for nøitralitetsvernet.....	7
Fortifikatoriske anordninger ved befæstningerne.....	9
Anskaffelser m. v.....	10
Intendanturen.....	10
Sanitetsmateriel m. v.....	11
Anskaffelse af veterinærmateriel.....	11
Anskaffelse af beslag.....	11
Feltartillerimateriel.....	11
Ingeniørmateriel.....	12
Diverse materiel.....	15
Anskaffelse og leie av baatmateriel til befæstningerne.....	16
Diverse anskaffelser og arbeider ved befæstningerne.....	17
Bensin og smørelje til hæren.....	19
Hærens flyvevæsen m. v.....	20
Fabrikationsvirksomhet.....	20
Ammunitionsfabrikation for hær og marine.....	20
Driften ved Kongsberg vaabenfabrik og Raufoss patronfabrik og krudtverk.....	22
B. Marinen.	
Vedrørende personellet.....	23
—«— materiellet.....	24
—«— forøkelse av forraad.....	24
Andre foranstaltninger i anledning av nøitralitetsvernet.....	26
Vedrørende utgifterne.....	26
C. Forskjellig.	
Generalstabens efterretningsvæsen.....	28
Utførselsforbud.....	28
Vedrørende spionloven.....	28
Vedrørende pressen.....	29
Forsvarsfiendtlig agitation.....	29
Forandring av rationernes sammensætning.....	29
Ammunitionsregulativ for nøitralitetsvernet.....	29
Vedlikehold av materiel.....	29
Hjælpekrydseren «Berlin».....	29
Vedrørende krigsberedskapet.....	30

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Redegjørelse for de siden 7de august 1914 truffne forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

A. Hæren.

Nøytralitetsvernets avdelinger.

Det indkaldte nøytralitetsvern har i de første par maaneder efter krisens begyndelse i alt væsentlig hat den samme styrke som anført i st. prp. nr. 151 1914. De til nøytralitetsvernet indkaldte tropper har ved fæstningsartilleriet været avløst efter 1½ maanedes tjeneste og ved infanteriet efter ca. 1 maanedes tjeneste.

Efter konferanse med kommanderende general har departementet efterhaanden bestemt at nøytralitetsvernet skulde undergaa følgende forandringer:

Ved Kristiansands forsvar:

Fra begyndelsen av oktober:

Hjulrytteravdelingen hjemsendt efter 30 dages tjeneste.

Særskilte dækningsavdelinger for endel av kystsignalstationer inddradd.

Bevogtningen paa Malde er blit formindsket og overtat av en mindre styrke, avgit fra de til Kristiansand indkaldte avdelinger.

Fra begyndelsen av november:

Bergbatteriet, mitraljøreavdelingen og feltlasarettet hjempermittert.¹⁾ Det sidste dog først fra midten av november.

Fra begyndelsen av november har endvidere avdelinger av landvernsbataljonen av Telemarkens infanteriregiment nr. 3 turvis

været indkaldt til tjeneste ved Kristiansands befæstninger sammen med avdelinger av 3de brigade.

Ved Bergens forsvar:

1 bataljon, mitraljøreavdelingen samt feltlasarettet permittert¹⁾ 25de september.

Bergbatteriet likesaa ca. 7de oktober.

Hjulrytterpelotongen hjemsendt efter 30 dages tjeneste.

Fra begyndelsen av december er 1 bataljon avløst av 2 garnisonskompanier.

Fra begyndelsen av januar er nøytralitetsvernet yderligere formindsket med 2 infanterikompanier.

I løpet av december er nøytralitetsvernet ved Kristiansand, Bergen og Agdenes styrket ved opsætning av mitraljørepelotonger.

Ekstraordinære garnisonsavdelinger ved infanteriet og fæstningsartilleriet.

For saavidt mulig i nogen grad:

1. at lette vakttjenesten for de ældre aarsklasser,
2. at aapne adgang for de unge mandskaper, som har maattet vende hjem fra utlandet til at avtjene sin vernepligt i et træk,
3. at aapne adgang til utdannelse av reservebefal,
4. at hindre arbeidsløshet samt
5. at lette overgangen til en lavere utskrivningsalder, har departementet — paa foranledning av et fra generalkrigskommissæren indkommet forslag — og i henhold til en ved kgl. res. av 3dje oktober 1914 given bemyndigelse bestemt, at

¹⁾ o: Hvert mandskap medtar efter distriktskommandochefens nærmere bestemmelse beklædning, utrustning og bevæbning hjem i distriktet, forberedt paa at møte med kort varsel.

Skyts og kjøretøier indmagasineres med hurtig benyttelse for sig. Hester blir efter omstændighetene at tilbakelevere, at utstationere eller at opstalde paa militæretatens bekostning, likeledes efter distriktskommandochefens nærmere bestemmelse.

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendigjorte forsvarsforanstaltninger.

der fra 1ste november 1914 skulde oprettes følgende ekstraordinære garnisonsavdelinger:

A. Av infanteriet:

For 1ste brigade — 1 kompani paa 300 mand	
« 2den—5te brigade ¹⁾ hver 1	kompani paa 250 —
og 1 avdeling, underlagt brigadens	
infanteriunderofficerskole paa 50	—
	-----
	tilsammen 1500 mand

B. Av fæstningsartilleriet:

Paa Oscarsborg med Svelvik . .	350 mand
« Kristiansands befæstninger .	150 —
« Bergens — .	150 —
« Agdenes — .	150 —
	-----
	tilsammen 800 mand

altsaa ialt 2300 mand.

2478 unge mandskaper hadde søkt om at faa gjøre tjeneste ved disse garnisonsavdelinger.

Av disse er ialt antat 1445 ved infanteriet	
og 776 - fæstningsartilleriet	

tilsammen 2221 mand,

saaledes at alle tjenestdygtige er blit antat.

Befal til garnisonskompanierne av infanteriet blev beordret fra vedkommende brigade, mens garnisonsavdelingene av fæstningsartilleriet blir utdannet ved befall, som er indkaldt til nøytralitetsvernet.

Samtlige garnisonsavdelinger av infanteriet indgik i begynnelsen av december i nøytralitetsvernet, nemlig 1ste, 2den og 3dje brigades garnisonskompanier ved Kristiansands forsvar, 4de og 5te brigades kompanier ved Bergens forsvar. Garnisonsavdelingene av fæstningsartilleriet indgik allerede fra først av i nøytralitetsvernet — saaledes at en tilsvarende styrke av de tropper som var indkaldt blev hjemsendt.

En saadan ordning falder billigere for staten av følgende grunde:

¹⁾ I 5te brigades garnisonskompani indgaar ogsaa endel mandskaper fra 6te brigade.

1. De ved de ekstraordinære garnisonsavdelinger tjenstgjørende mandskaper avgjør ved denne tjeneste sin ordinære fredstjeneste. Derved vil de ordinære øvelseskonti i 3 kommende budgetterminer kunne bli tilsvarende formindsket.
2. Ved at de ekstraordinære garnisonsavdelinger indgaar i nøytralitetsvernet undgaar man at indkalde ekstraordinært en tilsvarende styrke av ældre mandskaper.
3. Familiebidraget vil ved de ekstraordinære garnisonsavdelinger, hvor der kun tjenstgjør unge 22- og 23-aaringer, bli betydelig mindre end ved at ha indkaldt ældre mandskaper.

Av de ved de ekstraordinære garnisonsavdelinger antagne mandskaper er der krævet en samlet tjenestetid av 7 maaneder for infanteriets og 8 maaneder for fæstningsartilleriets vedkommende : henholdsvis 1 og 2 maaneders længere tjenestetid end der nu er fastsat for de ved garden og de ordinære garnisonsavdelinger paa befæstningene tjenstgjørende mandskaper.

Departementet har desuten sat igang reserveunderbefalskursen for de til garnisonsavdelingene uttagne mandskaper.

Av hvert garnisonskompani av infanteriet blev der — efter ca. 1 maanedes tjeneste — uttat indtil 50 mand som skal gjennemgaa et 4-maaneders kursus, som er henlagt til vedkommende brigades infanteriunderofficersskole. De resterende 2 maaneder skal de tjenstgjøre som underbefal ved sit garnisonskompani.

Ved fæstningsartilleriet er der truffet en lignende bestemmelse, idet dog kurset som her er fastsat til 3 maaneders varighet først skal ta sin begyndelse omkring 1ste februar. Der holdes et kursus ved hver av befæstningene Oscarsborg, Kristiansand, Bergen og Agdenes.

Av det saaledes utdannede reserveunderbefal vil den hertil skikkede del bli git en fortsat utdannelse for i mobiliseringstilfælde at rykke op i ulønnet officersstilling.

Pr. 10de januar 1915 vil dækningsavdelingenes styrke være:

Ved Kristiansands forsvar:

Stab og 2 kompanier av landvernsbataljonen av Telemarkens infanteriregiment nr. 3.

Forføininger til hævdelse av rikets neutralitet og iverksættelse av derved nødvendigjorte forsvarsforanstaltninger.

1ste, 2den og 3dje brigades garnisonskompanier og 4 mitraljøsipelotonger samt som permitterte:

1ste bergbatteri, 3dje infanterimitraljøseseavdeling og 14de feltlasaret.

Ved Bergens forsvar:

2 kompanier av Sogns bataljon, 4de og 5te brigades garnisonskompanier og 3 mitraljøsipelotonger samt som permitterte:

1 infanteribataljon, 4de infanterimitraljøseseavdeling, 2det bergbatteri og 17de feltlasarettet.

Paa Agdenes befæstninger:

Stab og 2 kompanier av landvernsbataljonen av Nordre Trondhjems infanteriregiment nr. 13 samt 2 mitraljøsipelotonger.

(Fra begyndelsen av februar vil der for ca. 1 maaned ad gangen bli indkaldt en tilsvarende styrke av landvernsbataljonen av Søndre Trondhjems infanteriregiment nr. 12.

Til Værdalens befæstninger:

30 mand med nødvendig befall av 2det opbud av feltartilleriregiment nr. 3.

Til bevogtning av den i Hommelvik liggende desarmerte tyske hjelpekrydser «Berlin» er indkaldt 100 mand med fornødent befall av 5te brigades linjeavdelinger. Desuten er der i Trondhjem blit opsat en avdeling feltartilleri paa 30 mand med nødvendig befall.

Pr. 30te januar 1915 vil følgende avdelinger ha tjenstgjort ekstraordinært i ca. 30 dage som dækningstropper:

a. Linjeavdelinger:

Agdesidens infanteriregiment nr. 7.

Vesterlen — « 8.

Søndre Bergenhus — « 9.

Nordre Bergenhus — « 10.

(÷ 2 kompanier av Sogns bataljon).

Søndhordland bataljon og Nordfjord bataljon.

100 mand av 1ste kompani av Nordre Trondhjems infanteriregiment 13.

100 mand av 8de kompani av Nordre Trondhjems infanteriregiment 13.

1ste og 2det bergbatteri.

3dje og 4de infanterimitraljøseseavdeling.

3dje og 4de hjulrytterkompani.

11te, 12te, 13de, 14de, 15de og 17de feltlasaret.

b. Landvernsavdelinger:

Landvernsbataljonen av Agdesidens infanteriregiment nr. 7.

— « Vesterlen infanteriregiment nr. 8.

— « Søndre Bergenhus infanteriregiment nr. 9.

— av Nordre Bergenhus infanteriregiment nr. 10.

— av Nordfjord bataljon, av Søndhordland —

— av Søndmør infanteriregiment nr. 11.

— av Nordre Trondhjems infanteriregiment nr. 13.

4 kompanier av landvernsbataljonen av Telemarkens infanteriregiment nr. 3.

1ste landvernsbergbatteri.

60 mand av 2det opbud av feltartilleriregiment nr. 3 i Trondhjem.

60 — « 2det opbud av do. do. ved Værdalens befæstninger

30 — « 2det opbud av Nordenfjeldske dragonregiment nr. 3 ved Værdalen.

1 pelotong av 6te brigade som sikkerhetsvakt i Narvik og Nordalsendens bro.

3dje landvernssanitetskompani i Kristiansand. Derhos er til befæstningene indkaldt de for disse i krig bestemte ingeniørdetachementer av landvernet.

Gjennem den saaledes trufne ordning har man opnaadd:

a) For fæstningsartilleriets vedkommende at alle i fred tjenstfri aarsklasser til og med 20de har faat en ekstraordinær utdannelsesetid av ca. 45 dage.

b) For linjens vedkommende har alle de til kystbrigaderne (c: 3dje og 4de) hørende avdelinger faat en ekstraordinær øvelsesetid av fra 30 til 64 dage.

c) At av landvernets infanterikompanier — ialt 84 — har pr. 30te januar 1915 44 faat en ekstraordinær utdanning av gjennemsnitlig 30 dage.

Samtidig hermed er avdelingerne gjennem den saaledes befulgte plan efterhaanden orientert i det forsvarsavsnit, hvor de i krigstilfælde kommer til at optræ.

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Øvelser.

a. Øvelser ved nøytralitetsvernet.

Ved de til nøytralitetsvern indkaldte tropper har der været drevet ordinære øvelser i den utstrækning dertil har været anledning.

Til skyteøvelser har departementet stillet til raadighet 20 skarpe skud og 50 patroner med redusert ladning pr. indkaldt menig.

Departementet har truffet forføining til, at der under det etablerte nøytralitetsvern utføres nøiagtige og i detalje gaaende inspektioner, dels for at gi veiledning med hensyn til øvelserne og deres anordning, dels for at paase at reglementer, instruksjer og givne bestemmelser overholdes.

Disse inspektioner, som har været overdradd vedkommende regimentschefer, er iverksatt ikke alene for at gjøre øvelsestiden mest mulig frugtbringende, men ogsaa for at høste erfaringer vedrørende landvernets effektivitet. Det har nemlig vist sig, at spørsmålet om en delvis omorganisation av dette opbud snart maa optages til behandling.

b. Vaabenøvelserne 1915.

Ved kongelig resolution av 17de oktober 1914 blev Forsvarsdepartementet bemyndiget til at fastsætte tiden for vaabenøvelsernes avholdelse ved hæren i 1915. Med Forsvarsdepartementets chefs approbation er tiden for disse av kommanderende general — under hensyntagen til den nu foreliggende situation og med den for tiden fastsatte længde av vaabenøvelserne — berammet saaledes at de til de ordinære vaabenøvelser indkaldte mandskaper, naar de er tilstrækkelig øvet, kan overta nøytralitetsvernet. Dette er saaledes tilfældet i fæstningsartilleriet, i 3dje og 4de brigade samt delvis i 1ste og 5te brigade.

Der er i særskilt proposition fremsatt forslag om en forlængelse av rekrutskolerne. Det foreløbig fastsatte tablaa over vaabenøvelserne vil derfor maatte forandres, hvis forslaget blir bifaldt.

Andre bevogtningsanordninger.

a. Magasinvakter.

Departementet har truffet forføining til at samtlige militære magasiner blir bevogtet,

dels ved indkaldelse av vernepligtige, dels ved leiede civile vaktmænd. De indkaldte vernepligtige avløses efter 30 dages vakttjeneste.

b. Brovakter.

Departementet traf i august maaned forføining til at der blev etablert bevogtning, dels ved indkaldte vernepligtige, dels ved leiede civile vaktmænd, ved de viktigere jernbanebroer i 3dje og 4de kommandodistrikt paa Bergensbanen, Kristiania—Trondhjemsbanen, Lillestrøm—Kongsvinger—Elverumbanen, Merakerbanen, Hell—Sunnanbanen og Ofotbanen.

Situationens utvikling har gjort det tilraadelig efterhaanden at foreta endel indskrænkninger i brobevogtningen.

Avlønning, familiebidrag, gaver m. v.

Ved opsætning av nøytralitetsvernet blev det bestemt, at avdelingerne skulde avlønnes efter de for fred gjældende regulativer, dog med de noget forhøiede tillæg, som utbetales ved tjenstgjøring utenfor de vanlige vaabenøvelser. Naar krigsregulativet ikke blev sat ikraft, saa var det dels paa grund av de dermed forbundne betydelige utgifter og dels fordi nøytralitetsvernets tjeneste (vakttjeneste og repetitionsøvelser) ikke med rimelighet kunde sidestilles med tjeneste under krig.

Det viste sig dog, at fredsregulativet i visse henseender var mindre fyldestgjørende. Administrationen har derfor maattet utfærdige endel supplerende bestemmelser, delvis hentet fra krigsregulativet.

Officerer og underofficerer er saaledes utlevert 1 portion proviant ved ekstraordinær tjeneste utover 30 dage. Fæstningsartilleriets befal og andre med tjenstgjøring under mere end ett skift har fra 1ste november faat et vintertillæg i likhet med flaatens befal. Tillægget utbetales blot familieforsørgere, officerer kr. 1,50 og underofficerer kr. 1,00 pr. dag med et tillæg av henholdsvis kr. 0,40 og kr. 0,30 for hvert barn under 16 aar.

For det vpl. underbefal og de menige har man i nogen utstrækning lempet paa de vanlige bestemmelser om reise-

Forfølninger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

godtgjørelse til fordel for de enkelte, som er bosat utenfor sine avdelingsdistrikter.

Til lettelse for ubemidlede mandskaper ved permissionsreiser har Arbeidsdepartementet git fri befording paa statsbanerne og oppnaadd fri reise eller reduktion av billettprisen hos en række dampskibsselskaper.

Med hensyn til familiagodtgjørelsen for menige og vpl. befal er man gaat betydelig videre end krigsregulativet. Efter Stortingets beslutning er nemlig i trangstilfælde utbetalt forhøiede satser, kr. 0,90 pr. dag med tillæg av kr. 0,30 for hvert barn under 16 aar.

Til de vernepligtiges familier er derhos utdelt endel indkomne pengebidrag. Det meste er fordelt gjennom departementet, saaledes gaver fra Kongen og Dronningen, fra selskaperne «Vesta» og «Hygea» i Bergen samt beløp indkomne fra kvindernes innsamlingskomite. Ialt har departementet til familiebidrag av gavemidler kunnet disponere pr. 18de december 1914 kr. 38 000,00 hvorav kr. 32 000,00 til nævnte tidsrum var utdelt, herav i marinen kr. 11 000,00.

Direkte til kommandomyndighetene i enkelte avsnit er ogsaa indbetalt beløp i samme øiemed, dels fra aviser, dels fra lokale innsamlinger. (Om andre gaver se under intendantur og sanitet m. fl. steder).

Bebyggelse og indkvartering for nøytralitetsvernet.

1. Befæstningerne.

Ifølge opgaver fra fæstningsartilleriet tiltrængtes for underbringelse (vinterindkvartering) av den indkaldte styrke av fæstningsartilleripersonel utover tidligere bevilgede bygninger en række arbeider, som det var nødvendig snarest at sætte igang og som nu er utført. Arbeidernes kostende har stillet sig saaledes:

Oscarsborg med Svelvik.

Indredningsarbeider m. v. paa Kaholmen, Østlandet, Vestlandet og Dramstad samt underbringelse av signalstationer kr. 15 500,00.

Fredrikstad mineforsvar.

Indredningsarbeider kr. 300,00.

Kristiansands befæstninger.

Indredningsarbeider paa Odderøen og Gleodden og i Marviken samt opførelse av et par leirhytter kr. 12 250,00.

Bergens befæstninger.

Utbedring for vinterbruk av ældre bebyggelse (anskaffelse av ovner m. v.)	kr. 15 500,00
Spiseskur (utover havendes bevilgning)	ca. « 9 000,00
Underbringelse for signalposter	« 3 000,00
Opførelse av mindre underbringelsesrum, kjøkkener, tørre- og vaskerum samt diverse arbeider ved kaier og brygger m. v.	« 18 000,00
	kr. 48 500,00

Ovennævnte arbeider var imidlertid ikke tilstrækkelig for forsvarlig indkvartering ved vintertid av samtlige befal og menige.

Ved Oscarsborg fandt departementet det nødvendig at leie husrum for den del av besætningen, der ikke kunde skaffes plads, samt for underofficersskolen, hvis lokaler blev beslaglagt av besætningen.

Utgifterne ved heromhandlede leie beløper sig til ca. kr. 1 000,00 pr. maaned. Hertil kommer utgifter til leie av sykestue i Drøbak for kr. 40,00 pr. maaned.

Ved Bergens befæstninger blev leiet rum for batteribesætningerne ved Lillebergen til et beløp av kr. 30,00 pr. maaned og ved Tønsberg befæstninger for endel signalstationer m. v. for kr. 150,00 pr. maaned.

De samlede utgifter til bebyggelse paa befæstningerne utover givne bevilgninger beløper sig saaledes til kr. 76 550,00, hvorav ved kongelig resolution av 10de oktober 1914 blev stillet kr. 61 000,00 til disposition — merutgiften skyldes væsentlig endel senere fremkomne krav om yderligere nødvendig bebyggelse paa Bergens befæstninger.

Utgifterne til indkvartering av fæstningsartilleri i befæstningernes nærhet blir kr. 1 220,00 pr. maaned.

Forfeiningar til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

2. Dækningsavdelingene.

For at faa avdelingene under tak har man ordnet sig med indkvartering saaledes, at der er sluttet kontrakt med private husiere om leie av rum.

Endel indredningsarbeider har det i denne anledning været nødvendig at foreta.

Utgiften stiller sig for de enkelte befæstninger saaledes:

Kristiansand.

Underbringelsen var før hjemsendelsen av endel avdelinger (jfr. foran) anordnet saaledes:

Det i Kristiansand stationerte bergbatteri blev indkvartert i marinens saakaldte magasinbygning, der i den anledning blev indredet for et beløp av ca. kr. 1 000,00. Batteriets stalde blev utbedret til vinterbruk for kr. 1 700,00.

Dækningsavdelingens hovedreserve, 2 landvernskompanier og 1 mitraljøseavdeling, er indkvartert i losjiskibet «Desideria».

Vestfrontens bevogtningsavdelinger ca. 1 infanteribataljon er indkvartert i leiede private rum, for hvilke betales en leie av ca. kr. 4 500,00 pr. maaned.

Utgifter til indredningsarbeider har beløpet sig til kr. 1 500,00.

For Østfrontens bevogtningsavdelinger ca. 2 landvernskompanier betales i maanedlig leie kr. 1 000,00 hvortil kommer indredningsarbeider for ca. kr. 500,00.

Den Kristiansands befæstninger direkte underlagte infanteristyrke er indkvartert i leiede rum, hvorfor betales ca. kr. 200,00 pr. maaned.

Der er foretat indredningsarbeider for kr. 150,00.

A g d e n e s.

Indkvartering av 2 landvernskompanier i Selven og Fævaag ca. kr. 1 500,00 pr. maaned.

B e r g e n.

Underbringelsen var før hjemsendelsen av endel avdelinger (jfr. foran) anordnet saaledes:

Indkvartering ved Nestun av 7 kompanier infanteri, hjulrytterpeloton og mitraljøseavde-

ling kr. 4 800,00 pr. maaned samt ca. kr. 700,00 til indredningsarbeider.

Indkvartering av den Bergens befæstninger underlagte infanteribataljon ca. kr. 3 000,00 pr. maaned.

For underbringelse av bergbatteriets hester samt 1 kompani infanteri paa Ulven er foretat indredningsarbeider for kr. 3 600,00.

De samlede leieutgifter til indkvartering av dækningsavdelingene blir saaledes ca. kr. 15 000,00 pr. maaned. Herfra fragaar leieutgifter for de avdelinger, som siden opsætningen er hjemsendt.

Utgifterne en gang for alle til indredningsarbeider ca. kr. 9 200,00.

Herav blev ved kongelig resolution av 10de oktober 1914 stillet kr. 7 500,00 til disposition.

Merutgifterne skyldes senere fremkomne krav.

3. De ekstraordinære garnisonsavdelinger.

Av de ekstraordinære garnisonsavdelinger — jfr. foran — har de 2 kompanier av 1ste og 2den brigade været indkvartert i infanterikasernen i Fredrikstad og 5te brigades kompani paa Værnes, hvilket har kunnet ske uten ekstraavgifter til indredningsarbeider. 4de brigades kompani har været indkvartert paa Bømoen, hvor der i den anledning maatte foretages utbedringsarbeider ved barakkerne til et beløp av ca. kr. 3 000,00, hvorav kr. 1 600,00 er ført til utgift paa nøytralitetsvernet.

Departementet har efter ansøking fra soldaterhjemmet paa Bømoen og Ulven fundet at burde yde hjemmene ekstraordinære bidrag, forat de kunde holdes aapne under vinter-vaabenøvelsene.

Hertil vil medgaa kr. 700,00.

For 3dje brigades garnisonsavdeling er paa Gimlemoen bygget 3 barakker for til sammen kr. 12 000,00. Det viste sig nemlig, at dette blev billigere end at sette de paa pladsen værende yderst daarlige barakker i brukbar stand.

I anledning av den senere optraadte

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

tyfusepidemi forlangtes der av brigadelægen og sundhetsinspektøren utført en række arbeider for at bedre de hygieniske forhold, navnlig anlæg av kloak, vaskerum for mand-skaper, indebygget latrine, utbedring av kjøk-ker m. v.

Utgifterne hertil har beløpet sig til ca. kr. 3 700,00.

De opførte barakker vil bli anvendt under den ordinære rekruttskole, som begynner i januar maaned.

De samlede utgifter under bevilgningen til nøytralitetsvernet til heromhandlede indredningsarbeider er saaledes kr. 17 300,00.

For de ordinære vaabenøvelser, der paa grund av situationen vil begynne i januar og februar er tillatt foretat saadanne indredningsarbeider, som ansaaes nødvendig for forsvarlig at kunne underbringe befal og mannskap paa denne aarstid.

For Fredrikstad mineforsvar er i denne anledning stillet kr. 500,00 til disposition.

For Bømoen og Ulven kan utgifterne til indredningsarbeider m. v. endnu ikke nøyagtig opgives, men antages at beløpe sig til ca. kr. 14 800,00.

Brandsprøiter er anskaffet for kr. 1 100,00.

De samlede utgifter under heromhandlede avsnit blir altsaa ca. kr. 33 700,00.

4. Diverse foranstaltninger.

a) Paa grund av pladsmangel paa Kristiansands befæstninger og fordi man ansaa en med kolera- og pestsmittede patienter belagt karantæneanstalts beliggenhet indenfor befæstet omraade uforsvarlig saavel i krig som i fred, er denne anstalts bygninger blit benyttet til indkvartering av militære.

Ved utbruddet av tyfus og koppeepidemien i Kristiansand var det imidlertid nødvendig at indrette et isolationslokale for disse sykdommer, og man fandt da efter forslag av sanitetschefen — avgit efter konferanse mellem denne, medicinaldirektøren og de stedlige autoriteter — at burde utrede de med indredning av et saadant lokale forbundne utgifter kr. 1 500,00 samt at delta i utgifterne til avlønning av en sundhetsinspektør i Kristiansand sammen med kommunen.

Socialdepartementet meddelte imidlertid Forsvarsdepartementet at der paa Norge forpligtelse til at holde en karantæneanstalt parat til enhver tid, — og at man, om anstalten paa Odderøen ikke kunde tages i bruk, maatte skaffe en karantæneanstalt andetsteds. Medicinaldirektøren hadde i den anledning utset Grimstad som et passende sted og foreslaa at man her leiet byens sykehus, leieutgift antagelig kr. 1 000,00 maaned og installerte desinfektionsapparater, hvis kostende vilde bli ca. kr. 5 000,00.

Det oplystes, at det ikke vilde lønne sig at rive ut desinfektionsapparaterne i karantæneanstalten paa Odderøen og flytte disse.

Socialdepartementet ansaa disse foranstaltninger nødvendige, men meddelte, at departementet ikke hadde midler hertil.

Forsvarsdepartementet fandt derfor at maatte utrede utgifterne paa nøytralitetsvernets konto.

b) Departementet har fundet det nødvendig, at de magasiner, som ikke har indgjærding, blir forsvarlig indgjærdet og har i den anledning bestemt, at der rundt magasinerne paa Heistadmoen opføres herfor passende gjærder til et samlet kostende av kr. 2 500,00.

c) Departementet har tillatt anskaffet lette transportable ovner — teltover — for poster og signalstationer, som ikke kan underbringes i hus.

Opgave over de samlede utgifter til disse anskaffelser der ikke andrar til noget betydelig beløp, kan endnu ikke angives.

De samlede utgifter under heromhandlede avsnit blir altsaa kr. 9 000,00 samt en leieutgift av kr. 1 000,00 pr. maaned.

Hertil kommer utgifterne til teltover.

Fortifikatoriske anordninger ved befæstningerne.

1. Fortifikatoriske arbeider og anskaffelser.

Efter forslag fra fæstningsartilleriet med kommanderende generals og generalstabens tilslutning har følgende anskaffelser og arbeider fundet sted ved befæstningerne og i deres omegn:

Forfeininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

a) O s c a r s b o r g m e d S v e l v i k .

Indkjøp av sandsækker samt faskinbinding
kr. 3 000,00

b) K r i s t i a n s a n d s b e f æ s t n i n g e r .

Indkjøp av sandsækker kr. 1 000,00

Overdækning av voldgangen bak
haubitsbatteriet paa Odderøen
samt kanonstandenes bakre ned-
skjæring « 32 000,00

Odderøens hovedbatteri er
aapent og har derhos en saa-
dan beliggenhet, at det under
beskytning i sin nuværende til-
stand er sterkt utsat for inden
kort tid at bli sat ut av kamp.
Det er derfor anset nødvendig
ved overdækning av beton paa
jernbjelker at skaffe batteri
og betjening beskyttelse mot
sprængstykker etc.

Forsterkningsarbeider paa land-
fronten « 600,00

Overdækning av mitraljøsestand-
pladse paa vestfronten « 700,00

Sum kr. 34 300,00

c) B e r g e n s b e f æ s t n i n g e r .

Anskaffelse av sandsækker kr. 800,00

Anlæg av skyttergraver ved
Herlø, Haaøen, Espetvedt,
Askøen, Strømmen bro, Hetle-
vik, Harefjeld, Loddefjord « 1 500,00

Pigtraadhinder og gjærde om
signalstationen paa Lyderhorn « 2 000,00

Sum kr. 4 300,00

d) A g d e n e s b e f æ s t n i n g e r .

Anskaffelse av sandsækker kr. 700,00

Skyttergraver med overdækkede
rum i blokhuslinjerne Bret-
tingen og Vettaliheia « 2 000,00

Nedsprængning og opmuring av
kommandogrube ved 65 mm.
batteri Brettingen og 65 mm.
batteri Hysnes med overdæk-
ning « 400,00

Skyttergraver i Fævaagskaret « 700,00

Sum kr. 3 800,00

e) T ø n s b e r g b e f æ s t n i n g e r .

Anskaffelse av sandsækker kr. 300,00

Utbedring av stilling for indi-
rekte ildgivning paa Haaøen,
Frøsaas, Skalleberg og Slenes
samt dækningsanordninger for
signalposterne « 300,00

Sum kr. 600,00

f) M a s k e r i n g a v b a t t e r i e r ,

kommandoplads og signalstationer ved samt-
lige befæstninger kr. 4 000,00

2. Diverse arbeider for krigsberedskap, nemlig:

a) T ø n s b e r g b e f æ s t n i n g e r .

Anlæg av vandledning kr. 1 600,00

b) K o n g s v i n g e r b e f æ s t n i n g e r .

Indredning i tunnellerne kr. 250,00

Sprængning av kabelgrøfter « 100,00

Vandledning samt bakerovn « 2 400,00

Brønd paa Vardefortet « 250,00

Sum kr. 3 000,00

Efter henstilling fra kommanderende
general, generalstaben og generalinspektøren
for ingeniørvaabnet har departementet anset
det nødvendig at sikre sig et mindre oplag
av pigtraad for befæstningerne samt til felt-
fortifikatoriske foranstaltninger og har git
ordre til at anvende kr. 10 000,00 hertil.

Utgifterne ved fortifikatoriske arbeider
m. v. beløper sig saaledes ialt til kr 64 600,00

Herav blev ved kongelig resolution av
10de oktober 1914 stillet disposition kr.
51 800,00.

Merutgiften skyldes endel senere frem-
komne krav, nemlig til gjærde om signal-
station paa Lyderhorn, vandledninger paa Tøn-
sberg og Kongsvinger befæstninger samt den
ovenfor omhandlede anskaffelse av pigtraad.

Anskaffelser m. v.

Intendanturen.

Intendanturen har utfoldet en sterkt øket
virksomhet for at fullstændiggjøre krigsbe-

Forføininger til hævdelse av rikets nøitralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

redskapet ved at tilveiebringe proviant og furage samt utstyr med intendanturmateriel. Allerede omsorgen for selve nøitralitetsvakten har været et betydelig tillæg i arbeidet for det faatallige personale saavel i den centrale intendantur som ved de distriktsintendanturer, hvor vaktstyrker har været opsat. Store anskaffelser og forcert arbeidsdrift har været nødvendig, men samtidig er tilførselen hemmet og tilbudene uteblit, saa der har været betydelige vanskeligheter at overvinde.

Da det trods alle anstrengelser har vist sig ugjærlig at faa avhjulpet alle mangler ved beklædning og utrustning, er der fra samtlige vernepligtige i hele landet indhentet opgave over hvad hver enkelt paaregner at kunne medbringe ved mobilisering. Herved er man sat istand til at lægge hovedvegten paa anskaffelsen av de gjenstande som det vil være vanskeligst at skaffe tilveie ved en krigsopsætning.

Et meget velkommet tilskud har man faat gjennem den frivillige virksomhet for at skaffe vinterutstyr til soldaterne. En hovedkomite foruten en række andre kvindekomiteer har været i virksomhet, og arbeidet har paagaat og paagaar utover hele landet. Ogsaa gaver i penge har kunnet anvendes, i samme øiemed bl. a. et stort bidrag fra skibsmægler Thv. Halvorsen, Bergen.

Militæretaten har medvirket til sikring av uldtilførselen til landet og derved selv skaffet sig raastof til militærklæde.

Hærens forpleiningsplan er opgjort paa grundlag av blandt andet rekvisition fra distrikterne. Hærens egne beholdninger har derfor normalt kun omfattet ca. 2 millioner kg. rug og 1,8 millioner kg. havre. Imidlertid har man under de nuværende forhold til sikring av hærens forpleining i tilfælde av krigsopsætning fundet at maatte skride til en ganske væsentlig økning av hærens egne beholdninger av brødkorn, forskjellige andre proviantsorter og havre. Der er i dette øiemed avsluttet kontrakter til et samlet beløp av ca. 3 millioner kroner.

I 3dje og 4de brigade er midlertidig opprettet proviantmagasiner.

Med hensyn til intendanturens virksomhet henvises forøvrig til redegjørelse fra generalintendanten, bilag 1.

Sanitetsmateriel m. v.

10de oktober 1914 bekræftedes tidligere underhaanden git bemyndigelse for sanitetschefen at anvende kr. 60 000,00 til ekstraordinær anskaffelse av diverse sanitetsmateriel.

31te oktober 1914 approbertes kontrakt med «Apotekernes laboratorium» om anskaffelse og lagring av endel medikamenter fra Amerika.

Samtidig approbertes kjøp av narkosekloroform og morfin for kr. 8 415,19 fra England.

17de november 1914. Sanitetschefen bemyndigedes til for indeværende termin at auvende indtil kr. 10 000,00 til uomgjængelig nødvendig vedlikehold av sanitetsmateriel.

3dje oktober 1914. Bestemt revakination ved de avdelinger, som nu er eller senere maatte bli indkaldt til nøitralitetsvernet.

Anskaffelse av veterinærmateriel.

Den 13de oktober 1914 blev stillet til generalfelttøimesterens disposition kr. 10 000,00 til anskaffelse av manglende veterinærmateriel.

Anskaffelse av beslag.

Den 14de november 1914 blev stillet til generalfelttøimesterens disposition kr. 20 000,00 til anskaffelse av beslag, særlig vinterbeslag, hvorav beholdningen var for liten.

Feltartillerimateriel.

Ved kongelig resolution av 10de oktober 1914 blev følgende beløp overensstemmende med Forsvarsdepartementets indstilling tillatt anvendt:

1. Signalkjærrer for feltartilleriet	kr. 50 000,00
2. Felttelefonmateriel	« 10 000,00
3. Materiel for feltartilleriets landvfrn	« 80 000,00
4. Ammunitionsvogner for felthaubitser	« 90 000,00
5. Diverse materiel for positionsartilleriet	« 90 000,00

Tilsammen kr. 320 000,00

Forfeiningar til hævdelse av rikets neutralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

ad 1. Signalkjærrer for feltartilleriregimentene.

Signalkjærrerne tiltrænges for transport av telefonmateriel, batterikikkerter, kompasretteflater, avstandsmaalere og signallygter m. v. Alt dette materiel er hjelpemidler, som er absolut nødvendig for artilleriets virksomhet. Det maa have forhaanden i et let kjøretøi, som kan komme frem overalt, og som er saaledes indredet, at alle de fine instrumenter er omhyggelig pakket og anbragt.

Virkningen av et batteri i skjult stilling er i høi grad avhengig av, at heromhandlede hjelpemidler fungerer. Der foreligger fuldt gjennomprøvet model.

Feltartilleriregimentene mangler 48 signalkjærrer, anslaat til ca. kr. 50 000,00 med sæletøi og noget reservemateriel.

Anskaffelsen er iverksat hos private verksteder indenlands.

ad 2. Felttelefonmateriel for feltartilleriet.

Feltartilleriet manglet ledningsmateriel for ca. kr. 10 000,00 til sine nye felttelefoner, hvilket departementet under den nuværende situation fandt paakrævet at faa rettet.

ad 3. Materiel for feltartilleriets landvern.

Feltartilleriregimenternes landvern er tildelt 8,4 cm. mobile batterier, som imidlertid helt mangler sal- og sæletøi. Anskaffelsen som var anslaat til ca. kr. 80 000,00, fandt man det nødvendig straks at iverksætte for ikke at være avskaaret fra muligheten av at opsætte disse batterier ved mobilisering.

ad 4. Ammunitionsvogner for felthaubitserne.

Felthaubitsbatterierne, som er helt mobile avdelinger, har som ammunitionsvogner kun utrangerte pakvogner, anskaffet i 1866, der

ikke taaler den tunge ammunitionstransport.

Der tiltrænges 20 ammunitionsvogner, som med sæletøi vil koste ca. kr. 90 000,00. Arbeidet utføres indenlands hos private firmaer.

ad 5. Diverse materiel for positionsartilleribataljonen.

Av hensyn til positionsartilleriets mobiliseringsberedskap ansaa departementet det nødvendig at faa dækket snarest mulig følgende mangler:

Linjen:

Sal- og sæletøi	kr.	4 000,00	
12 signal- og observationskjærrer	«	10 000,00	
Telefonmateriel	«	4 000,00	
Utrustningsgjenstande for kanoner og vogner	«	22 000,00	
			kr. 40 000,00

Landvernet:

8 signalkjærrer	kr.	6 500,00	
Sal- og sæletøi	«	20 000,00	
Kikkerter	«	3 500,00	
Telefonmateriel	«	5 000,00	
Utrustning, saker for kanoner og vogner	«	15 000,00	
			« 50 000,00
			<u>Sum kr. 90 000,00</u>

Ovenstaaende materiel med undtagelse av kikkerter skaffes indenlands.

Endvidere har departementet senere overensstemmende med forslag fra feltartilleriet fundet at maatte stille til disposition kr. 4 800,00 til anskaffelse av rettemidler for indirekte skytning ved det 6,5 cm.s bergartilleriemateriel.

Ingeniørmateriel.

Ved kgl. resolution av 10de oktober 1914 blev bestemt anskaffet følgende materiel for ingeniørtropperne til nedenfor anførte beløp:

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendigjorte forsvarsforanstaltninger.

1. Stationer for traadløs telegrafi	kr. 70 000,00
2. Komplettering av telegrafkompaniernes materiel . . . «	85 000,00
3. Komplettering av bromateriel «	300 000,00
4. Komplettering av sappørmateriel «	60 000,00
5. Transportable elektriske lyskastere for en brigade . . . «	60 000,00
Tilsammen	kr. 575 000,00

ad 1. Stationer for traadløs telegrafi.

Generalinspektøren for ingeniørvaabnet har gjennom flere aar paa sit budgetforslag opført begyndende anskaffelse av traadløse telegrafstationer for hæren, idet generalinspektøren har foreslaaet foreløbig anskaffet 2 stykker Marconis 1,5 kw.'s stationer à kr. 30 000,00, hvortil kommer endel mindre apparater i undervisningsøiemed kr. 6 200,00 samt instruktionskursus kr. 3 000,00.

Med tanke paa korrespondanse inden vort lands forskjellige operationsomraader foreslaar generalinspektøren, at der anskaffes ialt 7 Marconistationer — 3 for det søndenfjeldske, 2 for det trondhjemske og 2 for Tromsø—Narvik-avsnittet. Omkostningerne ved den samlede anskaffelse vil bli:

7 stationer à kr. 30 000,00 ,	kr. 210 000,00
Instruktionskursus «	3 000,00
Undervisningsapparater »	6 200,00
Magasiner for dette materiel . . . «	35 000,00
Sum avrundet	kr. 255 000,00

Paa grund av de store avstande i vort land vil den traadløse telegraf kunne bli av overordentlig betydning.

Man fandt derfor, at der til en begyndelse straks burde gaaes til anskaffelse av 2 traadløse telegrafstationer med tilbehør overensstemmende med generalinspektøren for ingeniørvaabnets forslag.

Utgifterne vil stille sig saaledes:	
2 stk. Marconi 1,5 kw.'s stationer à kr. 30 000,00	kr. 60 000,00
Nødvendig undervisningsmateriel «	6 200,00
Instruktionskursus «	3 000,00
Tilfældige utgifter «	800,00
Sum	kr. 70 000,00

Materiellet vil erholdes fra London i en nær fremtid.

ad 2. Komplettering av telegrafkompaniernes materiel.

Der blev i 1911 av en dertil nedsat kommission av ingeniørofficerer foreslaaet en række forandringer ved vort telegrafmateriel med derav følgende delvis omorganisation av vore telegrafkompanier.

Disse forandringer, som i ganske væsentlig grad øker kompaniernes effektivitet i felt, blev approbert av departementet.

Forandringerne bestaar væsentlig i sløifning av den blanke traad og utelukkende anvendelse av kabel, samtidig som hvert kompanis linjelængde er betydelig øket.

Antallet av telefonapparater er øket og en anden og mere moderne type er indført.

De optiske stationer er bestemt utstyrt med bedre kikkerter og signallanterner.

Forandringerne var anslaaet til kr. 21 500,00 pr. kompani for hvert av de 4 søndenfjeldske telegrafkompanier.

Da der til disse nyanskaffelser hittil kun var bevilget kr. 10 000,00, gjenstod anskaffelser m. v. til et beløp av kr. 85 000,00 (jfr. st. prp. nr. 120, 1914, side 63).

Disse anskaffelser fandt departementet ønskelig snarest at iverksætte.

Kabelen vil efter indhentede opplysninger kunne faaes fra London paa vaarparten.

Telefonapparater og andet materiel forarbeides her i landet.

ad 3. Komplettering av bromateriel.

Felthæren raader for tiden over en samlet brolængde av pontonermateriel paa 280

Forfeininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

meter, hvorav kun 230 m. moderne materiel og 50 m., landvernsmateriel (anskaffet i 1850-aarene).

Generalinspektøren for ingeniørvaabnet har indtrængende fremholdt, at der bør skaffes hæren saa meget materiel, at der kan præsteres ialfald en brolængde av mindst 500 m.

Herunder er særlig tat sigte paa den avgjørende rolle en broslagning over vort lands største vasdrag nu efter Fossumavsnittets befæstning kan komme til at spille.

Omkostningerne ved det manglende materiel for en 220 m. brolængde stiller sig saaledes:

78 læssede pontonvogner à kr. 2 800,00 pr. stk.	kr. 218,400,00
33 — brovogner med bjelker og planker à kr. 1 900,00 . . . «	62 700,00
Endel nærmere specificerte til-lægsartikler om 4 pontoner, 90 bjelker, diverse planker, ankertouge etc. samt tilfæl-dige utgifter «	18 900,00
Sum kr.	300 000,00

Alt materiel forarbeides paa indenlandske verksteder, hvad der sikkerlig har bidradd til at bedre arbeidsforholdene i ikke ubetydelig grad ved vore mekaniske verksteder og fabrikker.

ad 4. Komplettering av sappermateriel.

Generalinspektøren for ingeniørvaabnet har sterkt fremhævet det som magtpaaliggende, at de faa feltingeniørkompanier, over hvilke vor hær raader, virkelig blir utstyrt med det materiel, som betinger avdelingens effektivitet i felt og deres nytte for det høiere troppeforband, som de skal tjene.

I forstaaelse av den betydning feltingeniørerne spiller under en moderne krig, ser vi i den senere tid, at der overalt er gjort store anstrengelser for at holde disse tropper og deres materiel paa høide med de krav, tiden stiller til dem.

De føleligste mangler ved vore 4 sønden-fjeldske sapperkompaniers materiel er:

a. 3 pelotonsverktøisvogner pr. kompani, med materiel for nødbroslagning og pigtraad-hindere samt jernbaneverktøi og spræng-stof ialt 12 vogner à kr. 2 500,00	kr. 30 000,00
b. 3 sapperbaatvogner pr. kom-pani for vasdragsrekognosce-ring og indbygning som fly-tende underlag i nødbro ialt 12 vogner à kr. 2 500,00. . . «	30 000,00
c. Diverse verktøi «	7 500,00
d. Materiel til et sapperdepot-kompani, nemlig:	
9 pelotonverktøisvogner,	
3 sapperbaatvogner,	
1 kompaniverktøisvogn,	
13 vogner med fuldt ut-styr à kr. 2 500,00 «	32 500,00
Sum kr.	100 000,00

Der bestemtes straks anskaffet de mang-lende pelotonverktøisvogner og sapperbaat-vogner til et samlet beløp av kr. 60 000,00.

Anskaffelserne gjøres indenlands.

ad 5. Transportable elektriske lyskaster for en brigade.

Ogsaa for dette spørsmåals vedkommende har generalinspektøren for ingeniørvaabnet atter og atter anbefalt anskaffelse av mindst 2 tilstrækkelig kraftige transportable lyska-ster pr. brigade.

En 60 cm. elektrisk lyskaster med utstyr er beregnet at koste kr. 30 000,00. Den sam-lede anskaffelse av lyskaster for samtlige 6 brigader vil saaledes beløpe sig til kr. 360 000,00.

Der bestemtes foreløbig anskaffet lys-kaster for en brigade.

Departementet har endvidere anset det nødvendig at disponere det resterende beløp til anskaffelse av ingeniørmateriel for Norden-fjeldske ingeniørbataljon, saaledes at bataljo-nen kunde bli feltdygtig. Departementet har derfor tillatt, at det under kap. 7, tit. 8 for

Forfeininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

kommende termin opførte beløp, kr. 30 000,00, straks anvendes overensstemmende med bevilgningens forutsætning.

Diverse materiel.

Ved kgl. res. av 10de oktober 1914 blev overensstemmende med Forsvarsdepartementets indstilling følgende beløp stillet til disposition for anskaffelse av forskjellig materiel:

1. 50 lette mitraljører M. 1914 med tilbehør	kr. 150 000,00
2. Saler for kavaleriet «	100 000,00
3. Felttelefonmateriel «	70 000,00
4. Haandkikkerter «	45 000,00
5. Cykler «	20 000,00
6. Ski «	20 000,00
7. Skansetøivogner «	40 000,00
8. Kufferter og kantiner . . «	10 000,00

Tilsammen kr. 455 000,00

Ad 1. Lette mitraljører M. 1914 med tilbehør.

Overensstemmende med et av kommanderende general avgit forslag har departementet efter avholdt prøve antatt det saakaldte «Madsens rekylgevær» som model 1914 for let mitraljøre for den norske hær.

Av disse mitraljører blev der i august 1914 bestemt anskaffet fra Dansk Rekyrliffel-syndikat, Kjøbenhavn, for ekstraordinær bevilgning — jfr. St. prp. nr. 120, 1914 — tilsammen 52 stk. med tilbehør for infanteriregimentene, 4 stk. pr. regiment.

Departementet har derhos i betragtning av den foreliggende situation fundet at maatte foranledige — saavel av hensyn til en ønskelig styrkelse av det opsatte nøytralitetsvern som paa grund av nødvendigheten av at skaffe kavaleriet og hjulrytterkompanierne et nødvendigt utstyr med mitraljører — at de fornødne midler blev stillet til disposition for indkjøp snarest mulig av yderligere 50 mitraljører med tilbehør, hvorav 30 stk. for kavaleriet og 20 stk. for hjulrytterkompanierne.

Utgiften med denne anskaffelse blev anslaaet til kr. 150 000,00, men paa grund av en pludselig voldsom stigning paa alle raa-

materialier vil der medgaa hertil ca. kr. 175 000,00.

Av de saaledes kontraherte 102 stkr. mitraljører med tilbehør er de første bestilte 52 mottatt i 1914 og for en væsentlig del til-delt det opsatte nøytralitetsvern.

De øvrige mitraljører vil kunne paaregnes levert i løpet av januar 1915.

Ad 2. Saler for kavaleriet.

Som tidligere fremholdt — jfr. bl. a. St. prp. nr. 120 for 1914, side 161 — er der ved kavaleriet stor mangel paa saler. For at avhjelpe de viktigste mangler, som maatte dækkes saafremt man skulde faa den til-sigtede nytte av vort kavaleri, fandt departementet at maatte foranledige stillet til dis-position i dette øiemed kr. 100 000,00. For dette beløp vil man med de nuværende høie lærpriser faa ca. 430 saler. Da de fabrikeres indenlands, skaffes herved en del verksteder beskæftigelse.

Ad 3. Felttelefonmateriel.

Som bekjendt er en hurtig og sikker ordre og meldingsforbindelse av fundamental betydning for nutidens kampmaate, og intet middel er saa skikket til at formidle dette som gode telefoner. Vort infanteri har derfor været forutsat utstyrt med telefonmateriel i saadan utstrækning at hvert regiment og bataljonsstab samt hvert kompani fik til dis-position 1 sæt telefonapparater med fornødent ledningsmateriel.

Infanteriet manglet saadant materiel for tilsammen ca. kr. 70 000,00 (jfr. St. prp. nr. 120 for 1914, side 61), hvorfor departementet likeoverfor den nuværende situation fandt at maatte foranledige dette beløp stillet til dis-position.

Senere har det derhos været nødvendig at anskaffe materiel (telefoner, kabel og blanktraad) for de opsatte dækningsavdelinger ved Kristiansand, Bergen og Agdenes befæstninger til et samlet beløp av ca. kr. 6 000,00,

Ad 4. Haandkikkerter.

Fæstningsartilleriet, kavaleriet og infanteriet mangler adskillige haandkikkerter, hvilket hjelpemiddel er uundværlig under nutidens krigsførsel for ildledelsen og for signaltjenesten

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

ved alle vaaben. Departementet har fundet det nødvendig at kunne disponere kr 45 000,00 til dækning av de viktigste mangler. For dette beløp erholdes ca. 500 kikkerter.

Endvidere har departementet fundet det nødvendig at stille til disposition kr. 2 100,00 til innkjøp av 50 linsekikkerter for nøytralitetsvernets strandvakter ved Kristiansand, Bergen og Agdenes.

Ad 5. Cykler.

Der hersker for tiden absolut nødstand med hensyn til cykler for hærens avdelinger — dels paa grund av mangler og dels paa grund av at havendes cykler er paa grensen av kassation. Dette forhold medfører, at det er store vanskeligheter forbundet med at avholde endog ordinære øvelser, og ved mobilisering vil manglen paa cykler selvsagt bli endnu mere betænkelig (jfr. budgetprp. 1913, side 171 og budgetprp. 1914, side 180—181).

For i nogen grad at avhjælpe den øieblikkelige mangel blev der ved kgl. res. av 10de oktober 1914 stillet til disposition kr. 20 000,00 av midler vedrørende nøytralitetsvernet — at anvende i forbindelse med de 2 sidste terminers bevilgninger til anskaffelse av cykler hos indenlands firma.

Ad 6. Ski.

Med muligheten av et vinterfelttog for øie ansaa departementet det rigtigst i tide at sørge for, at hæren i nogen grad har beholdninger av ski m. v., saa man kan ha anledning til at supplere det ofte litet feltmæssige utstyr, som mandskaperne selv medbringer.

Det var departementets forutsætning, at beløpet blev anvendt til oparbeidelse av ski m. v. og ikke til innkjøp av færdige beholdninger. Derved mente man at avhjælpe nogen arbeidsløshet.

For beløpet vil man erholde inden utløpet av januar 1915 1 065 par ski med bindinger og stav.

Ad 7. Skansetøivogner.

Eftersom de moderne vaabens ildvirkning er øket, har ogsaa kravet paa beskyttelsesmidler tiltat i styrke. Det naturlige mottræk mot ildvirkningen har taktikken søkt i en

tidligere ukjent utnyttelse av terrænget ved anlæg av feltbefæstninger.

Naar det gjælder at sætte sig fast for længere tid i en stilling, er infanteristens bærbare verktøi ikke længere tilstrækkelig. Man maa ha skansetøi, som kan kjøres med avdelingerne.

For at kunne utstyre hver infanteribataljon i 1ste—5te brigade med 1 skansetøivogn, utkræves kr. 40 000,00 til innkjøp av de manglende 29 skansetøivogne.

Ad 8. Kufferter og kantiner.

Herav var intet anskaffet efter den nye hærordning, saa der var adskillige mangler. Til dækning av de viktigste av disse fandt departementet at burde opføre kr. 10 000,00, hvilket beløp var paaregnet av arbeidsledighetskomiteen, idet anskaffelsen sker indenlands fra private firmaer.

Anskaffelse og leie av baatmateriel til befæstningerne.

a. Motorbaater.

Paa grund av manglende baatmateriel er der git tilladelse til leie av 1 motorbaat ved Kristiansands og 3 ved Bergens befæstninger for tilsammen kr. 70,00 pr. dag, der utredes av nøytralitetsvernet.

Likeledes er der paa grund av mangel paa baatmateriel ved Tønsberg befæstninger git fæstningsartilleriet tilladelse til innkjøp av en overdækket motorbaat, skikket til at indgaa i patrulje- og bevogtningstjenesten. Utgiften kr. 7 000,00 er utredet av nøytralitetsvernet.

Efter forslag av chefen for Kristiansands forsvar har man endvidere tilladt, at en ved Kristiansands kommandantskap beroende gig omdannes og utstyres med motor for at kunne gjøre tjeneste ved inspektioner og som visitbaat. Utgiften ca. kr. 1 600,00 utredes som ovenfor.

b. Leiede dampbaater.

Av slæpebaater og øvrige dampbaater er ved Oscarsborg med Svelvik, Tønsbergs-, Kristiansands-, Bergens- og Agdenes befæstninger leiet tilsammen 12 stk. for ca. kr. 22 300,00

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

pr. maaned; hvilket beløp utredes av nøytralitetsvernet.

Diverse anskaffelser og arbeider ved befæstningerne.

1. Kul, koks og petroleum.

Ifølge en fra generalintendanten under 1ste september 1914 mottat opgave var behov av kul og koks ved befæstningerne for $\frac{1}{2}$ aar:

Koks.	4 125 hl.
Cardiffkul.	1 685 tons.
Newcastlekul	5 600 «

Hvis leiede dampskibe medregntes, tiltrængtes av Newcastlekul 12 930 tons.

Den samlede utgift til omhandlede kulbeholdninger var beregnet til ca. kr. 430 000,00 med største kvantum Newcastlekul og ca. kr. 220 000,00 med mindste kvantum av samme kul.

Ved kgl. res. av 10de oktober 1914 blev besluttet at der kunde anvendes kr. 100 000 av midler vedrørende nøytralitetsvernet til indkjøp av kul og koks til befæstningerne.

Til erstatning av det daglige forbruk under nøytralitetsvernet i maanederne, august, september, oktober, november og december 1914 har departementet senere stillet til generalintendantens disposition kr. 150 000,00 til indkjøp av kul, koks og petroleum for befæstningerne.

Departementet har endvidere i samme øiemed approbert et av Tønsberg befæstninger foretat indkjøp av 25 tons dampskibskul og 100 hl. koks.

Utgiften til omhandlede forbrukssaker utgjør ca. kr. 1 000,00 pr. dag.

2. Kulspidser til lyskastere.

Ved kgl. res. av 10de oktober 1914 blev tilladt anvendt kr. 12 000,00 til anskaffelse av kulspidser. A/S Siemens-Schuckert, med hvem fæstningsartilleriet har kontrakt om at ha en viss beholdning paa lager, hadde ikke nævneværdige beholdninger utover de rent kontraktsmæssige, og hellerikke noget andet herværende firma har hat beholdninger av kulspidser for større lyskastere, hvorfor man er henvist til at søke disse anskaffelser effektivt gjennom utenlandske firmaer.

Til erstatning av det daglige forbruk av kulspidser under nøytralitetsvernet i maanederne august, september, oktober, november og december 1914 har departementet stillet til disposition indtil kr. 4 000,00, idet de daglige utgifter hertil er ca. kr. 25,00 pr. dag.

Fæstningsartilleriet er derhos bemyndiget til, naar gunstig anledning haves, at indkjøpe kulspidspartier uten særskilt bestemmelse av departementet, selvom herved det til disposition stille beløp overskrides.

Endvidere er fæstningsartilleriet og ingeniørvaabnet paalagt i forening snarest at utrede spørsmålet om hjemnefabrikation av kulspidser for hærens lyskastere.

3. Diverse telefon- og stationsmateriel.

I st. prp. nr. 151, 1914 er omhandlet anskaffelse av telefonmateriel m. v. ved befæstningerne for tilsammen kr. 33 600,00 (inklusive kr. 3 000,00 til en ny kran for Oscarsborg mineforsvar).

Fæstningsartilleriet har senere indmeldt, at der tiltrænges yderligere anskaffelse av telefontraad, kabel og stationsmateriel m. v. til et samlet beløp av ca. kr. 12 000,00.

Overensstemmende hermed blev der ved kgl. res. av 10de oktober 1914 besluttet at disponere kr. 12 000,00 i omhandlede øiemed.

4. Haandgranater.

Overensstemmende med de militære autoriteters anbefaling har departementet tidligere antat Aasens haandgranat (type A) som bevæbning ved befæstningerne. Av disse er under anskaffelse 2 000 stk., hvortil utgiften utredes av driften av Raufoss patronfabrik.

Befæstningerne tiltrænger imidlertid større beholdninger for at tilfredsstille behovet i krig, hvorfor der ved kgl. res. av 10de oktober 1914 blev tilladt at disponere kr. 50 000,00 av midler vedrørende nøytralitetsvernet til yderligere anskaffelse av ca. 7 000 Aasens haandgranater.

Selve granathylstrene leveres av A/S Defenseur, Kjøbenhavn; utførsel tillatt av den danske regjering.

Forslagene til bevarelse av rikets neutralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forerarsforanstaltninger.

Ladning, laborering m. v. av granaterne vil bli besørget her i landet.

Yderligere er iverksat forsøk med en ny type av Aasens konstruktion «Excelsior». Resultatet foreligger endnu ikke.

5. Signalmidler.

Overensstemmende med et av fæstningsartilleriet fremsat forslag har departementet stillet til disposition kr. 11 800,00 til oparbeidelse av regulativmæssig beholdning av signallys (med signalpistoler) og fyrverkerisaker m. v. til befæstningerne.

Utgiften til oparbeidelse av en komplet mobiliseringsbeholdning av disse saker var oprindelig forutsat utredet av fæstningernes ordinære bevilgninger etterhvert som oparbeidelsen fandt sted. Vedlikeholdsbevilgningerne har imidlertid været for knappe til, at man paa den maate inden en rimelig tid kunde faa beholdningerne komplette.

Under den nuværende situation har man fundet det betænkelig ikke snarest mulig at supplere beholdningerne, hvorfor man som nævnt har maattet gi ordre om oparbeidelse av de fornødne signallys m. v.

Endvidere har departementet overensstemmende med inkomne forslag samtykket i anskaffelse av endel lignende signalmidler for de til nøytralitetsvernet opsatte dækningsavdelinger.

6. Telefonforbindelser i de ytre avsnit — Bergens befæstninger.

Helt siden anlegget av de ytre befæstninger har der været klaget over mangel paa telefonforbindelse saavel mellem anleggene indbyrdes som med de indre befæstninger — uten at man tidligere har fundet plads for den fornødne bevilgning.

For i nogen grad at avhjælpe denne svakhet i anleggenes krigsberedskap har departementet stillet til fæstningsartilleriets disposition kr. 10 000,00, for etablering av telefonforbindelser fra avsnitskommandopladsen Skarvø til Ypsø, Askøen og Parisholmen samt fra Haaen til Lillebergen.

7. Reparation av dampskibet «Kvarven» ved Agdenes befæstninger.

Fæstningsartilleriet har indmeldt at Agdenes befæstningers dampbaat «Kvarven» efter en besigtigelse av sjøkontrollen i Trondhjem maatte underkastes en omfattende reparation. Utgiften hertil var opgit til ca. kr. 6 000,00, med opplysning om at fæstningens konti ikke uten tilsvarende overskridelse kunde bære nævnte utgift.

Da «Kvarven» var fæstningens eneste dampbaat, der i høi grad tiltrængtes under den daglige tjeneste — særlig under den nuværende situation — maatte departementet gi samtykke til at reparationen kom til utførelse snarest mulig.

Utgiften blev ved kgl. res. av 10de oktober 1914 bestemt utredet av midler vedrørende nøytralitetsvernet.

Departementet har optat til behandling spørsmålet om kjøp av en større baat til Agdenes befæstninger.

8. Reparation av kabel ved Agdenes befæstninger.

Overensstemmende med fæstningsartilleriets forslag har departementet tilladt igangsatt reparation av telefonkabelen Hysnes—Hambaara, der antages ødelagt ved et usædvanlig stormende veir.

Kabelen maatte repareres saa snart som mulig — specielt av hensyn til forbindelsen med den paa Hambaara stationerte vaktstyrke.

Reparationen blev i sin helhet besørget av telegrafvæsenet og har kostet kr. 7 004,94.

Den væsentligste aarsak til denne utgift oplystes at være det store forbruk av kabel, idet den tidligere kabel var daarlig og blev tildels avslitt under optagningen, saaledes at ca. 650 à 700 m. kabel ligger igjen paa bunden, og 757 m. kabel er bragt iland som ubrukbar.

Utgiften kunde ikke utredes av fæstningens konti uten overskridelse, og da kabelforbindelsen med nødvendighet indgaar som et led i fæstningens krigsberedskap, blev ved kgl. res. av 10de oktober 1914 beløpet kr. 7 000,00 besluttet utredet av midler vedrørende nøytralitetsvernet.

Forfaringer til bevarelse av rikets neutralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger

9. Anskaffelse av telefonkabel til Kongsvinger befæstninger.

Fæstningsartilleriet har i budgetforslaget for kommende budgettermin opført forslag om bevilgning til telefonkabel for Kongsvinger befæstninger.

Departementet har fundet, at denne anskaffelse bør ske straks, hvorfor der av midler vedrørende nøytralitetsvernet er stillet til fæstningsartilleriets disposition kr. 2 000,00 i nævnte øiemed.

10. Sikringsanordning for elektromekaniske miner.

Overensstemmende med fæstningsartilleriets forslag har departementet gitt tilladelse til at de elektromekaniske miner straks utstyres med en i de sidste aar prøvet sikringsanordning for elektromekaniske miner i hensigt at hindre utidig sprængning ved trykket av nabominers eller kontraminers sprængning.

Utgiften kr. 4 800,00 er tilladt utredet av midler vedrørende nøytralitetsvernet.

11. Komplettering av Vardøhus fæstningsmateriel.

Overensstemmende med vedkommende militærautoritets forslag har departementet bestemt, at der midlertidig overføres til Vardøhus fæstning:

- a. 1 stk. 65 mm. kanon med ammunition (tidligere beroende ved Fredrikstad mineforsvar fra det utrangerte utlægningsfartøi «Brevik».
- b. 1 stk. 37 mm. kanon, tidligere beroende ved hovedarsenalet, tilhørende Vichers Ltd., tilbudt for Lstrl. 200 (inklusive 1—10,15 mm. mitraljose). Ammunition oparbeides.
- c. 3 stk. 6,5 mm. mitraljoser (haves) med ammunition.
- d. Diverse rettemidler for 8,4 cm. kanoner.

Utgifter til anskaffelser, transport, montering m. v. utredes av midler vedrørende nøytralitetsvernet.

Desuten er fra marinen indtil videre utlaant 2 stk. 37 mm. kanoner med ammunition og øvrig utstyr.

12. Anskaffelse av mindre Eureka lyskastere.

Overensstemmende med forslag fra fæstningsartilleriet har departementet bestemt anskaffet til prøve 6 Eureka lyskastere, fordelt med 3 til Tønsberg befæstninger og 3 til Vardøhus fæstning, hvor belysningsvæsenet er daarligst utstyrt med saadant materiel. (Vardøhus har overhodet ikke lyskastere).

Utgiften ca. kr. 3 000,00 er utredet av midler vedrørende nøytralitetsvernet.

Bensin og smøreolje til hæren.

Generalfelttøimesteren indmeldte under 21de august 1914, at der tiltrængtes av bensin ved flyvevæsenet for ca. kr. 8 400,00 — regnet efter 60 dages behov inklusive de beholdninger, flyvevæsenet da hadde.

Endvidere indmeldte generalintendanten under 18de august næstefter, at der til fæstningernes motorbaater tiltrængtes ca. 25 tons bensin for 60 dage, hvortil i tilfælde vilde utkræves et beløp av ca. kr. 10 000,00.

I henhold hertil blev der ved kgl. res. av 10de oktober 1914 tilladt anvendt ialt kr. 10 000,00 til anskaffelse av en mindre mobiliseringsbeholdning av bensin og olje for flyvevæsenet og fæstningernes motorbaater.

For at lette adgangen til yderligere forsyning av bensin og olje har man paalagt generalfelttøimesteren at søke tilveiebragt kontrakter med bensin- og oljeleverende firmaer om paa visse betingelser at holde bestemte kvanta paa lager for flyvevæsenet, motorbaater og automobiltrænet. Likeledes er generalfelttøimesteren paalagt at oprette lignende kontrakter vedrørende automobilringer for hærens automobiltræn.

Til erstatning av det daglige forbruk av bensin og olje ved befæstningerne under nøytralitetsvernet i maanederne august, september, oktober, november og december 1914 har departementet endvidere stillet til disposition indtil kr. 13 000,00.

De daglige utgifter har hittil været ca. kr. 80,00 pr. dag.

I henhold til mottatt indmelding om forestaaende stigning av bensinpriserne har departementet derhos fundet at burde stille til

Forfølgninger til hævdelse av rikets neutralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

disposition kr. 10 000,00 til innkjøp av bensin for befæstningerne til dækning av det paaregnelige forbruk under nøytralitetsvernet i maanederne januar—juni 1915. Mindreutgiften ved en saadan forhaandsanskaffelse anslaaes efter den oversigt man for tiden har over prisstigningen til kr. 1 500,00 à kr. 2 000,00.

Hærens flyvevæsen m. v.

1. Hjemmefabrikation av flyvemaskiner.

For terminen 1914—1915 er bevilget under kap. 7 tit. 16 bl. a. kr. 12 000,00 til flyveskur og derhos ekstraordinært kr. 1 0000,00 til snedkerverksted paa Kjeller (st. prp. nr. 120, 1914) — tilsammen kr. 22 000,00.

Departementet har fundet at burde anvende dette beløp i sin helhet til paabegyndelse av et teknisk etablissement paa Kjeller, hvorom vil bli fremsat forslag om nødvendig restbevilgning i proposition vedrørende ekstraordinær bevilgning til forsvaret, idet det efter departementets formening er i høi grad paakrævet saa snart som mulig at faa igang en rationel hjemmefabrikation av flyvemaskiner med vedlikehold av flyvemateriel m. v.

Flyveskur for 2 apparater er under opførelse paa Kjeller for midler som er indsparet ved at det paa ovennævnte kapitel og titel bevilgede aeroplan bygges hjemme (jfr. budgetprp. 1914 side 183).

Departementet har endvidere fundet det nødvendig saa snart som mulig at kunne sette i arbeide 3 nye aeroplaner (foruten de apparater som er under anskaffelse) samt hertil anskaffe 3 motorer (foruten de motorer som er bestilt for tidligere bevilgninger). Utgiften hertil ca. kr. 48 000,00.

Til nævnte anskaffelser og som fortsat bevilgning til før nævnté tekniske etablissement (aeroplanfabrik) paa Kjeller blev der ved kongelig resolution av 10de oktober 1914 stillet til disposition kr. 60 000,00 av midler vedrørende nøytralitetsvernet.

Med hensyn til spørsmålet om anskaffelse av motorer, der for tiden fremstiller sig som en vanskelighet, skal bemerkes at et indenlandsk firma har gjort tilbud om at lave flyvemotorer, der vil bli av omtrent samme

konstruktion som den hos os benyttede franske motor, hvilken man under den nuværende situation ikke har kunnet paaregne innkjøpt fra Frankrike.

For at sikre sig motorer indtil hjemmefabrikation kan bli effektiv, har man gjort en bestilling av 3 Curtiss-motorer i Amerika, hvorav 2 for privat indsamlede midler. Derhos har man bestilt 2 Gnôme-motorer i Tyskland, hvortil utførselstilladelse dog endnu ikke er erhvervet.

Endvidere har man bestilt og mottat endel materiel fra en svensk aeroplanfabrik til bygning av forannævnte nye aeroplaner.

Det av Roald Amundsen til hæren skjænkede aeroplan har siden krisens begyndelse været utlaant til marinen.

2. Flyvestationer.

De i St. prp. nr. 151 — 1914 — omhandlede flyvestationer paa henholdsvis Jæderen (med Tryggve Grans aeroplan) og paa Værnes (med aeroplanet «Olav Trygvason») er inddradd henholdsvis i midten av oktober og midten av september 1914.

Alt materiel fra stationen paa Jæderen, inklusive en innkjøpt automobil for kr. 5 330,00, blev overført til Kjeller flyveplads.

Nøiagtige opgaver over utgiften ved stationernes opsætning og drift for den hele tid er endnu ikke indkommet.

Fabrikationsvirksomhet.

Ammunitionsfabrikation for hær og marine.

Ved kongelig resolution av 10de oktober 1914 er følgende beløp overensstemmende med Forsvarsdepartementets indstilling stillet til disposition:

1. Anskaffelse av raamaterialer for kanon- og geværammunition m. v.	kr. 300 000,00
2. Omstøpning av raamaterialer	« 30 000,00
3. Utskiftning av brandrør	« 70 000,00
4. Presseverk ved Raufoss patronfabrik	« 95 000,00

Tilsammen kr. 495 000,00

Forfeiningar til hævðelse av rikets neutralitet og iverksøttelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

ad 1. Raamaterialer for kanon- og geværammunition m. v.

De raamaterialer, som tiltrænges til fabrikation av geværer, geværammunition og kanonammunion, kan ikke tilveiebringes indenlands, men maa hjemføres fra utlandet. Blir landet indviklet i krig, blir tilførselen av disse saker helt stoppet som krigskontrabande, og man vil da være ute av stand til at fabrikere ammunition m. v. til dækning av forbruket under krigen. Anskaffelse i tide av disse raamaterialer stiller sig derfor som absolut nødvendig.

Det tilstaaede beløp kr. 300 000,00 er bestemt anvendt til anskaffelse av staa, bly, messing, nikkell m. v. for ammunition og geværer.

ad 2. Omstøpning av raamaterialer.

Av raamaterialer for selve kanonprojektilerne haves 250 tons ved Kristiania staa- verk. Av disse er 120 tons omstøpt i blokker og utsmedet i stænger for kr. 40 000,00 av den ekstraordinære bevilgning iaar. (Jfr. st. prp. nr. 120, 1914, side 67—68).

Til omstøpning og nogen bearbeidning av de gjenstaaende 130 tons er bestemt anvendt kr. 30 000,00. Arbeidet utføres ved Kristiania staa- verk.

ad 3. Utskiftning av brandrør.

Den ældre ammunition har ikke tids- mæssige brandrør. Der har gjentagende været fremholdt, at ammunitionen bør moderniseres ved at indskifte nye langtbrændende rør.

Den ældre ammunition har nu været saa længe lagret, at brandrørene ikke lenger brænder nøiagtig, hvilket medfører ujevn skytning med liten virkning. De gamle brand- rør er endvidere ikke konstruert for lang brændetid, saa man med dem ikke kan naa ut paa de avstande, hvor en kamp nu begynner.

En utskiftning av brandrør vil i høi grad øke skytsets effekt og kan ikke utsættes.

Det tilstaaede beløp kr. 70 000,00 fordeler sig saaledes:

Anskaffelse av langtbrændende rør til positions- artilleriets 10,5 cm. granatkardætsker

ca. kr. 46 000,00

Utskiftning av brandrør i 8,4 cm.

granatkardætsker « 24 000,00

Sum kr. 70 000,00

Arbeidet utføres ved Raufoss hvorved endel arbeidsledige skaffes plads.

ad 4. Presseverk for kanonprojektiler paa Raufoss.

Anlægget av presseverk var av general- felttøimesteren og patronfabrikken anslaat til kr. 95 000,00, iberegnet kr. 20 000,00 til bearbeidningsmaskiner. Dette gjaldt for et anlæg beregnet paa presning av indtil 15 cm. projektiler. Skulde anlægget klare indtil 21 cm. projektiler, vilde det bli kr. 18 000,00 dyrere.

Generalfelttøimesteren anbefalte 15 cm. anlæg som en foreløbig foranstaltning; senere kunde det utvides til 21 cm. projektiler.

Generalfelttøimesteren og patronfabrikken foreslog samtidig en utvidelse av kraftanlægget beregnet til ca. kr. 80 000,00.

Med hensyn til ammunitionsbeholdningerne skal anføres, at der som totalbeholdning for feltkaliber haves:

12 cm. haubitser (8 stk.) 300 skud pr. kanon.
10,5 cm. mobile positionskanoner (26 stk.) 325 skud pr. kanon.

7,5 cm. feltkanon (132 stk.) 570 skud pr. kanon.
7,5 cm. bergkanon (12 stk.) 230¹⁾ skud pr. kanon.

Som oplyst i den ekstraordinære proposi- tion ifjor har kommanderende general fore- slaat ammunitionsbeholdningerne forøket til 500 skud pr. positionsskyts og 800 skud pr. feltkanon. Dette maa betegnes som absolut nødvendig for felt. I andre lande regner man saavidt vites ikke under 1000 skud pr. kanon, ja, for feltskytset har der været frem- holdt, at 2000 skud pr. kanon er nødvendig for hurtigskyttende let feltskyts, og dette tiltrods for, at de fleste lande, straks krig

¹⁾ Hertil kommer 4 000 skud, som nu er kommet fra Tyskland, og som vil bringe skudantallet op til 560 pr. kanon.

Forfeininger til hævdelse af rikets neutralitet og iverksættelse af derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

forestaar eller utbryter kan sætte igang en omfattende ammunitionsfabrikation ved eget lands fabrikker.

Holder man sig til det af kommanderende general foreslaaede ammunitionsutstyr tiltrænges:

12 cm. haubits 8 × 200 . . .	1 600	skud.
10,5 cm. positionskanon 26 × 200	5 200	«
7,5 « feltkanon 132 × 230 .	30 360	«
7,5 « bergkanon 12 × 240 .	2 880	«

Det planlagte presseverk har en ydeevne av (naar der benyttes 3 skift):

Enten 15 stk. 15 cm. projektiler pr. time	360 pr. døgn
Eller 30 stk. 7,5 cm. projektiler pr. time	700 pr. døgn

Departementet fandt opførelsen av presseverk nødvendig, idet det er av den største betydning for vor ammunitionsforsyning under krigsforhold, hvorunder ammunition ikke kan paaregnes fra utlandet, hvortil man hittil for den største del har været henvist. Departementet regnet i det hele tat denne sak at staa i første række av de krav, som maatte imøtekommes, idet derved vor selvhjulpenhet i høi grad vilde fremmes, naar materialbeholdninger forefindes (jfr. foran).

Dette presseverk, som kan paaregnes færdig inden utgangen av mai, vil komme saavel hæren som marinen tilgode.

Driften ved Kongsberg vaabenfabrik og Raufoss patronfabrik og krudtverk.

Ved skrivelse av 6te august 1914 hadde departementet bestemt anvendt 2 timers overtidsarbeide ved ovennævnte fabrikker.

For imidlertid at skaffe flere folk arbeide blev under 17de september næstefter bestemt, at der saavidt mulig skulde arbeides med 2 skift à 8 timer.

Generalfelttøimesteren bemyndigedes til at iverksætte dette saaledes at nye arbeidere sættes ind ved siden av de gamle med bibehold av 1 arbeidsskift eller at der efterhaanden gaaes over til 2 skift à 8 timer.

Reglementets bestemmelser sattes i henhold til Stortingets i 1913 givne bemyndi-

gelse om overtid midlertidig ut av kraft, saaledes at der betales fuld løn for 8 timers arbeide likegyldig paa hvilken tid der arbeides — 25 pct. overtidsstillæg for de første overskytende 2 timer og 50 pct. for yderligere overskytende timer (jfr. indst. S. X, 1913, side 58).

Angaaende virksomheten ved de 2 fabrikker bemerkes forøvrig:

Kongsberg vaabenfabrik:

Det av Stortinget besluttede anlæg av mitraljoseverksted paa Kongsberg vil kunne paaregnes at være færdig inden utgangen av juni 1915.

Foruten den løpende fabrikation av geværer, karabiner, salongeværer, 37 m/m. granater og reservedele har fabrikken bl. a. under utførelse:

Nye sigtemidler for feltartilleriet, hvilket arbeide søkes fremmet hurtigst mulig.

Tunge og lette mitraljoser med tilbehør (ca. 25 lette mitraljoser er eller vil bli færdige i nær fremtid).

Automatiske pistoler, signalpistoler, sadelbommer m. v.

Med nuværende materialbeholdning og drift vil fabrikken kunne holdes gaaende til 1ste oktober 1915, hvorhos materialier er under anskaffelse for yderligere 1 aars drift.

Raufoss patronfabrik og krudtverk.

Det av Stortinget besluttede anlæg for fabrikation av brisant ammunition, jfr. budgetprp. 1914, vil være færdig ved utgangen av januar 1915.

Det ved kgl. resolution av 10de oktober 1914 besluttede anlæg av presseverk for projektiler vil være færdig i mai 1915.

Fabrikken er nu væsentlig beskæftiget med:

1. Fabrikation av skarp og løs geværammunition for hæren.
2. Fabrikation av langtbrændende rør for positionsartilleriets 10,5 cm. ammunition samt av nye rør for den 8,4 cm. ammunition.
3. Laborering av brisantammunition for felt- og bergartilleriet.

Forføininger til hævdeelse av rikets nœutralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Fabrikken besidder for tiden raamaterialer for drift indtil 1ste juli 1915, om driften gaar som nu, hvorhos materialer er under anskaffelse for yderligere 1 aars drift. Dog har man for nærværende liten utsigt til at skaffe tændhætter. Herav haves dog en beholdning av ca. 16 millioner.

I forbindelse med foranstaaende undlater man ikke at oplyse at departementet har paalagt generalfelttøimesteren at søke utredet spørsmålet om hjemmefabrikation av tændhætter samt av trinitrotoluol.

For det sidstes vedkommende har man derhos mottat et tilbud fra Sverige om mulig samarbeide ved fabrikation for dækkelse av det foreliggende mest presserende behov.

En kommission bestaaende av direktøren for Raufoss patronfabrik, marinens artilleridirektør og marinens minedirektør er nedsat for at behandle spørsmålet om saavel hærens som flaatens forsyning med krudt m. v. ved mobilisering.

B. Marinen.

I stortingsproposition nr. 151 for 1914: Om forføininger til hævdeelse av rikets nœutralitet, er git en kronologisk beretning om, hvorledes den i august 1914 stedfundne mobilisering av marinen forløp. I samme proposition er videre fremholdt nødvendigheten av at øke marinens beholdning av kul og oplyst at departementet straks var gaat i gang hermed.

Departementet skal nedenfor meddele endel supplerende opplysninger om de viktigste forføininger, som er blit truffet vedkommende marinen i anledning av nœutralitetsvernet.

1. Vedrørende personellet.

Den samlede styrke, som efter endt mobilisering tjenstgjorde i marinen, utgjorde ca. 4 200 mand. Herav var ca. 2 400 vernepliktig befal og utskrevne sjøvernepliktige mandskaper utover den ordinære kontingent. Etterhaanden har en del av disse sidste kunnet hjemsendes, væsentlig av den grund, at marinen i oktober og november fik ind en ny kontingent utskrevne mandskaper, som skulde avtjene sin ordinære verneplikt. Denne nye kontingent utgjorde 680 mand. Samtidig blev det bestemt, at den kontingent utskrevne mandskaper, som blev indkaldt 1ste april 1914, og som efter planen skulde været hjemsendt 30te september 1914, indtil videre skulde hol-

des ombord. Denne styrke utgjorde ca. 250 mand.

Nogen innskærnkning i utrustningen har ogsaa efterhaanden fundet sted, hvorved en del mandskaper har kunnet dimitteres.

For tiden tjenstgjør i marinen ialt ca. 3 900 mand; herav er ca. 1 380 mand ekstraordinært indkaldt.

Samtlige marinens faste officerer, underofficerer og menige, med undtagelse av endel skoleelever og et par ved skolen tjenstgjørende officerer, tjenstgjør ved nœutralitetsvernet ombord i fartøierne eller ved administrationskontorene og oplagshavnene.

Av vernepliktig befal tjenstgjør 100 vernepliktige officerer og 160 vernepliktige underofficerer. Blandt det vernepliktige befal har kun i mindre utstrækning hjemsendelse og ombytning kunnet finde sted.

Ved hjemsendelse av mandskaper har man fulgt det princip, at alle familiefædre, som hadde 5 barn eller mere, først blev hjemsendt. Derefter har hjemsendelse fundet sted aarsklassevis, idet de ældste aarsklasser er blit hjemsendt først.

Regulativ for tillæg for marinens tjenestemænd i krigstid har ikke været bragt i anvendelse. Derimot har gifte utskrevne mandskaper av nœutralitetsvernet omtrent den hele tid hat et tillæg til det ordinære lønningsregulativ for fred-tjeneste, saaledes at disse mandskapers familietillæg har været det samme som for armeens mandskaper bestemt.

Forfeiningar til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Fra 1ste november er der yderligere tilstaat et vintertillæg til marinens samtlige gifte officerer, underofficerer og faste menige med undtagelse av de i marinestyrelsen tjenstgjørende officerer samt de ved sjøkrigsskolen og korpserne tjenstgjørende officerer, som specielt er beordret iland for at overta denne tjeneste og som ved siden av sit tjenestetillæg oppebærer betaling som lærere.

Der er blit truffet bestemmelse om, at de under nøytralitetsvernet tjenstgjørende underofficerer og menige av marinen skal ha fri befordring paa statens jernbaner under permission til besøk i hjemmet eller i anledning av velfærdsanliggender, forsaavidt de ikke kan benytte sin permission uten saadan økonomisk lettelse. En række dampskibsselskaper har ogsaa tilstaat menige mandskaper dels fri befordring, dels befordring til reducert pris under permission.

Der har været truffet forholdsregler mot koppe- og tyfusepidemi; likesom der ogsaa iøvrig er sørget for mandskapers sundhet og velvære paa forskjellig maate, saasom ved at utbedre mandskapsbekvemmelighetene ombord paa de fartøier, som har været mindre skikket til vinterbolig, ved at sørge for vinterbeklædning, ved leie av forsamlingsværelser iland o. s. v.

2. Vedrørende materiellet.

Ved mobiliseringen av marinen blev samtlige marinens fartøier utrustet og fordelt til sine forskjellige stationer langs kysten. Saaledes som den europæiske krig har utviklet sig for sjøkrigens vedkommende fandt man imidlertid efterhaanden at kunne gaa til nogen indskrænkning av det utrustede fartøismateriel. Den 21de august blev kommandoen strøket paa monitorerne «Thor» og «Trudvang», senere er ogsaa kommandoen blit strøket paa kommandofartøiet «Sarpen» og midlertidig paa mineutlæggeren «Gor», der skal forsynes med nye kjeler.

Panserskibet «Eidsvold» hadde ved mobiliseringen begyndelse 3 av sine kjeler under hovedreparation. Denne reparation er blit paaskyndet saa meget som mulig i den forløpne tid, idet fartøiet herunder har været ut-

rustet og under kommando. Reparationen er nu færdig, og panserskibet «Eidsvold» atter i fuldt kampdygtig stand.

Av private bevogtningsfartøier blev ved mobiliseringen begyndelse utrustet ialt 31, der paa forhaand var utset til anvendelse ved marinen under mobilisering. Av disse blev efterhaanden hjemsendt 18 stykker, saa at man omkring medio november hadde tilbake 13.

Fra slutten av november er der efterhaanden blit leiet og utrustet 13 nye bevogtningsbaater, saaledes at det samlede antal nu er 26 stykker, foruten 3 leiede motorbaater. Endel av de senest leiede baater er hvalbaater, da det har vist sig at der i vintertiden kræves større og mere sjødygtige fartøier til bevogtningstjenesten end de i mobiliseringsplanerne paaregnede.

For de oplagte fartøiers vedkommende er der truffet bestemmelse om, at de holdes klar for utrustning paa kort varsel.

Den væsentligste del av marinens reservemateriel og forraad paa Karljohansvern var den 21de august overført til Melsomvik.

3. Vedrørende forøkelse av forraad.

Under den nuværende situation har det vist sig at være forbundet med vanskeligheter at faa hjemført paa rimelig tid forraadsaker av forskjellig slags til marinens drift samt raastoffer og materialier til forarbeidelse av miner, ammunition m. v. samt til reparationer og fornyelse av materiellet.

Paa den anden side er forbruket av forraadssaker øket ved, at saa godt som hele marinens fartøismateriel m. v. er utrustet, likesom man maa være forberedt paa, at materiellet under den nuværende utrustning slites sterkt og efterhaanden i stadig større utstrækning vil trænge reparation og utskiftning av enkelte dele.

Departementet har derfor anseet det nødvendig, at der blev stillet midler til disposition til forøkelse av de viktigste av marinens forraad samt til foranstaltninger, som staar i forbindelse hermed.

Som nævnt i st.prp. nr. 151 for 1914 har departementet anvendt et beløp av ca. kr.

Forfæininger til hævðelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendigjorte forsvarsforanstaltninger.

500 000,00 ekstraordinært til forøkelse av marinens kulforraad.

Ved kgl. res. av 11te december blev forsvarsdepartementet endvidere bemyndiget til at anvende kr. 1 692 500,00 til anskaffelse av diverse reservemateriel og forøkelse av forraadsbeholdninger.

Idet forøvrig henvises til den indstilling, (utrykt bilag) som ligger til grund for den nævnte resolution av 11te debember, skal her i korthet anføres:

Som nævnt i st. prp. nr. 151 var marinens forraad av Cardiffkul ved mobiliseringens begyndelse ca. 20 000 tons. Denne beholdning blev ved en del straks iverksatte indkjøb snarest mulig bragt op i ca. 35 000 tons, hvilket er det kvantum, som marinen efter kommanderende admirals forslag bør sitte inde med. Marinens intendantur er blit paalagt ved supplerende indkjøb at sørge for, at der saavidt mulig til enhver tid haves en beholdning av ca. 35 000 tons kul.

I forbindelse med det økede kulindkjøb blev det ogsaa nødvendig at leie en del private kullægtere og oplagstomter til lagring av kullene, likesom der ved kgl. resolution av 30te oktober 1914 blev git forsvarsdepartementet bemyndigelse til at indkjøpe en avrigget jernbark til kullægter. Den rummer ca. 2 000 tons og er nu stationert i Marviken.

Da leie av private lægtene og lagerpladser falder uforholdsmæssig kostbart, er forsvarsdepartementet ved kgl. resolution av 11te december 1914 blit bemyndiget til at anvende kr. 115 000,00 til indredning av et kullager paa marinens eiendom Gaasøkalven ved Melsomvik overenstemmende med det forslag til istandbringelse av marinens samtlige flaatestationer, som snarest vil bli stortinget forelagt.

Gaasøkalven vil ved den projekterede indredning bli istand til at motta en beholdning av 15 000 tons kul. Naar denne nye kuloplagsplads blir færdig, vil størsteparten av de leiede lagertomter kunne opsiges.

Foruten av kul er der av forraad, sorterende under marinens intendantur blit indkjøpt større partier av kobber og tin, vinterbeklædning, uldtæpper og diverse proviant. Til lagring av oljer er bygget et oljelagerhus i Melsomvik. Til anskaffelse av

transportabelt oljelager er ved kgl. resolution av 11te december tilladt anvendt kr. 70 000,00.

Vedkommende marinens minevæsen har der særlig været lagt vegt paa at øke marinens beholdning av miner. Denne utgjorde ved krigens begyndelse 375 færdige miner samt 175 stk., som var under arbeide, og som vil være færdige i mars 1915. Minevæsenet er git bemyndigelse til at anskaffe nødvendige maskiner og materialer til at øke produktionen av miner til 50 stk. pr. maaned og til at forfærdige yderligere 200 miner i den resterende del av indeværende budgettermin (kgl. resolution av 11te december 1914), saaledes at man altsaa ved budgetterminens utgang vil ha en beholdning av 750 miner.

Minevæsenets beholdning av forraadssaker til torpedo-, radio- og elektrisk materiel samt av reservedeler til undervandsbaatenes akkumulatorbatterier er ogsaa blit betydelig øket. De nødvendige beløp hertil er stillet til disposition ved kongelig resolution av 11te december.

Ved marinens artilleri er likeledes beholdningerne av ammunition og av materialer til forarbeidelse av ammunition blit betydelig øket samt nye arbeidsmaskiner anskaffet. Beholdningerne av halvpansergranater er i stor utstrækning blit omgjort til brisantgranater, og arbeidet med forfærdigelse av brisantgranater og anden ammunition paagaar fremdeles med stor kraft, idet der arbeides med 2 skift (16 timer i døgnet).

Marinens artilleri har endvidere oparbeidet beholdninger av reservemekanismedele til kanoner samt anskaffet 20 stkr. maskingeværer (Madsens rekylgevær) til forskjellige av marinens fartøier.

Artilleriets verksteder er under utvidelse og opførelse av et nyt sprængladningsstøperi til kostende kr. 350 000,00 er igangsat.

Ved kgl. resolution av 11te december f. a. er der efter opgave fra Marinens hovedverft stillet kr. 430 000,00 til disposition til anskaffelse av reservebeholdninger vedkommende maskin- og skibsbygning, idet forutsætningen herunder er, at disse materialer efterhvert kan delvis eller helt forarbeides saa utskiftninger paa fartøierne kan foregaa saa raskt som mulig.

Ved samme kgl. resolution blev der endvidere stillet til disposition kr. 68 000,00 til

Forføininger til høvdelse av rikets neutralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

forarbeidelse av 6 stk. torpedobaatskjeler og kr. 12 000,00 til anskaffelse av reservebeholdninger av færdige maskindeler m. v. til Bergens oplagshavn.

Ved marinens sanitet er blit oparbeidet forbindinger og enkeltmandspakker samt anskaffet fornødent utstyr av sengeomateriel etc. til et krigslazaret i Tønsberg.

Fra centralkomiteen for norske kvinders innsamling til forsvaret er der tilstaat marinen et bidrag av kr. 29 000,00 og fra Hortens kvinders innsamlingskomite kr. 1 000,00. Disse beløp er anvendt til utstyr for krigslazarettet i Tønsberg og til oparbeidelse av forbindinger.

4. Andre foranstaltninger i anledning av neutralitetsvernet.

Foruten hvad der foran er omhandlet, er der fra departementets side ogsaa truffet en række andre foranstaltninger for at gjøre det nu stedfindende neutralitetsvern saa effektivt som mulig, samt for at styrke marinens krigsberedskap. Som de viktigste av disse foranstaltninger skal man nævne:

Anlæg av en provisorisk radiostation i Melsomvik og paabegyndelse av en lignende paa Bolærne.

Anskaffelse av felttelefoner og kabler til telefonforbindelse fra fartøierne paa deres forskjellige poster paa kysten.

To flytende provisoriske torpedobatterier er forfærdiget til forsterkning av torpedo-forsvaret ved Kvarven.

Et lignende provisorisk arrangement er under forberedelse for forsvaret ved Agdenæs i Trondhjemsfjorden.

Anskaffelse av nødvendig sprægnings-

materiel for i en fart at kunne demolere vore faste sjømerker.

Anskaffelse av reservebeholdning av korn til marinens militære mandskaper samt til funktionærer og arbeidere med familier beregnet efter 30 kg. pr. individ.

Endel fyre og fyr lamper paa kyststrækningen fra Trondhjemsfjorden til Svinesund har været slukket, eftersom det har været anset nødvendig.

Endelig er marinens tekniske administrationer ved kgl. resolution av 31te december 1914 underlagt den kommanderende admiral, som er bemyndiget til at foreta den i anledning herav fornødne ændring og supplerings av gjældende reglementsbestemmelser.

5. Vedrørende utgifterne.

I stortingsproposition nr. 151 for 1914 er driftsutgifterne for flaaen fuldt mobilisert anslaaet til ca. kr. 24 000,00 pr. dag, herav ekstraordinært — utover hvad der er bevilget til ordinære togtøvelser — ca. kr. 18 000,00 pr. dag. Dette beløp vil antagelig vise sig noget høit ansat, da utgifterne ved streng økonomi i alt forbruk er redusert i større utstrækning, end man paa forhaand kunde forutsætte. Det vil antagelig vise sig, at utgifterne vil dreie sig om kr. 16 000,00 à 17 000,00 pr. dag eller ca. kr. 500 000 pr. maaned.

Hvad utgifterne til de ekstraordinære forføininger forøvrigt angaar, saa er der ved den tidligere nævnte kgl. resolution av 11te december 1914 disponert ialt kr. 1 692 500,00.

Dette beløp fordeler sig paa følgende poster:

A. Reservebeholdninger vedkommende maskin- og skibsbygning:

1. Til anskaffelse av reservebeholdninger vedkommende maskin- og skibsbygning	kr.	430 000,00
2. Til anskaffelse av færdige maskindeler m. v. til Bergens oplagshavn	«	12 000,00
3. Til forarbeidelse av 6 stk. torpedobaatskjeler	«	68 000,00
	kr.	510 000,00

Foranstaltninger til hævdelse af rikets neutralitet og iverksættelse af derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

B. Reservebeholdninger m. v. vedkommende Marinens
Artilleri:

1. Til anskaffelse av materialer for fabrikation av granater	kr. 188 000,00	
2. Til foranstaltninger for at øke projektilfabrikationen og opta fabrikationen av brandrør	« 47 500,00	
3. Til arbejdsmaskiner og specielle materialer for reparation og fremstilling av artilleriinventar	« 16 000,00	
4. Til nyt sprængstofstøperi m. v. og forbedring av transportforholdene paa Mellemøen	« 9 500,00	
5. Til nye sigter for panserskibene samt til reserveammunition	« 161 000,00	
		kr. 422 000,00

C. Reservebeholdninger m. v. vedkommende Marinens
Minevæsen:

1. Til anskaffelse av mineforraad samt torpede-, mine-, radio- og elektrisk material	kr. 230 000,00	
2. Til anskaffelse av 200 stkr. miner med magasinrum	« 200 000,00	
3. Til anskaffelse av reservedeler til undervandsbaatenes akkumulatorbatterier	« 100 000,00	
		« 530 000,00

D. Foranstaltninger vedkommende Marinens
Intendantur:

1. Til anordning av et 15 000 tons kullager i Tønsbergdistriktet	kr. 115 000,00	
2. Til anskaffelse av transportabelt oljelager for ca. 200 tons brændselolje	« 70 000,00	
		kr. 185 000,00
		« 185 000,00

E. Telefonlinje Tønsberg—Bolærne eller gniststation paa Bolærne:

Indtil	« 45 500,00	
		Tilsammen kr. 1 692 500,00

Foruten dette beløb er der av marinens intendantur anvendt til forøkelse av forraad (væsentlig kullforraad) kr. 546 520,00. Man henviser herom til opgave av 18de december fra marinens intendantur (vedlagt).

Til indkjøb av reservebeholdning av korn m. v. er anvendt kr. 76 700,00.

Til endel andre foranstaltninger og anskaffelser er anvendt mindre beløb, som antas at kunne dækkes av de foran nævnte løpende udgifter av kr. 500 000,00 pr. maaned.

Forfeiningar til hævdelse av rikets neutralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

C. Forskjellig.

Generalstabens efterretningsvæsen.

I skrivelse av 26de august 1914 meddelte departementet kommanderende general, at generalstabens efterretningsvæsen burde organiseres saavidt fuldstændig, som omstændighederne tillot med saa kort varsel. Kommanderende general blev bemyndiget til i efterretningsvæsenets tjeneste at anvende indtil kr. 10 000,00, indtil en endelig plan for generalstabens organisation kunde bli vedtat. Forslag om saadan plan er fremsat i propositionen om ekstraordinære bevilgninger til hæren (St. prp nr. 26, 1915) under titel 1 generalstaben, hvortil henvises.

Generalstabens efterretningsvæsen, som derefter har været provisorisk organiseret fra 17de oktober 1914, har efterhaanden knyttet en række forbindelser og tilveiebragt oplysninger, som har været av stor interesse for departementet.

Det er imidlertid selvsagt, at et militært efterretningsvæsen ikke i løpet av saa kort tid kan organiseres saaledes, at det fuldt ut kan løse de opgaver, som efterretningsvæsenet er paalagt i alle andre landes generalstaber.

For at lette efterretningskontorets arbejde er der ved Arbeidsdepartementets medvirken truffet forføining til kontrol med post- og telegrafkorrespondansen, likesom der i samme øiemed er truffet bestemmelse om skjærpet kontrol med utlændingers automobilkjørsel her i landet.

Da marinen ikke har kunnet avse personel til særskilt efterretningsvæsen, er forødent samarbeide etablert mellem generalstab og admiralstab ogsaa paa dette omraade.

Egen militærattachestilling i Stockholm.

Overensstemmende med en uttalelse fra den norske minister i Stockholm fandt Forsvarsdepartementet det nødvendig, at der ogsaa i Stockholm under den nu paagaende krise blev tilknyttet vor legation en militærattaché. Ved kgl. resolution av 25de september 1914 blev det bestemt, at der skulde opprettes en midlertidig militærattachestilling

ved nævnte legation. Utgiften hermed — kr. 500,00 pr. maaned — blev bestemt utredet som en utgift vedrørende neutralitetsvernet. Forøvrig henvises til hærens budgetforslag for kommende termin kap. 6 titel 1.

Utførselsforbud.

Ved lov av 18de august 1914 blev forbudt utførsel av fødevarer samt hester m. m.

I henhold til denne lov er der av Forsvarsdepartementet efterhaanden utfærdiget en række forbud mot utførsel, hittil for huder og skind, uld og uldvarer, automobiler samt ringer til automobiler og sykler, pigtraad, hestesko, motorer paa over 15 hestekræfter samt enkelte dele av saadanne motorer, motorbaater, ski, kulspidser for lyskastere og buelamper, kikkerter, bly samt maskiner skikket for tilvirkning av ammunition.

Av interesse for forsvaret har ogsaa enkelte andre forbud været utfærdiget i henhold til samme lov av andre departementer.

Vedrørende spionloven.

Ved kongelig resolution av 6te november 1914 blev fastsat saadanne supplerende bestemmelser til lov om forsvarshemmeligheter, som var forutsat i lovens § 1.

Ved skrivelse av 10de november 1914 til Justisdepartementet blev foreslaat forandringer i fremmedlovgivningen for at opnaa

- 1) bedre kontrol med reisende
- 2) lettere adgang til at faa utvist fremmede statsborgere fra landet.

Foranlediget herved er der efter foredrag fra Justisdepartementet ved kongelig resolution av 20de november 1914 fastsat en provisorisk anordning, efter hvilken det kan paalægges enhver som gjør sig en næringsvei av at motta reisende i natteherberge at gjøre anmeldelse derom til politiet. Det samme kan efter anordningen bestemmes for enhver, som mottar i natteherberge nogen, som ikke er norsk statsborger.

Forføininger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Vedrørende pressen.

11te august 1914. Henstillet til alle aviser ikke at ta parti i den paagaaende krig mellem fremmede magter og heller ikke forøvrig at offentliggjøre noget, som kunde skade landets nøytralitet.

7de september 1914. I forbindelse med cirkulære av 11te august 1914 blev henstillet til aviserne at undgaa enhver offentlig drøftelse av de militære foranstaltninger, der træffes i vort eget land.

23de december 1914 bestemte departementet at der fra 1ste januar 1915 skulde oprettes et militært pressekontor i Forsvarsdepartementet.

Det blev opprettet dels for at regulere pressens meddelelser om militære spørsmåal, dels for at indvinde erfaringer for hvorledes presseforholdene skulde ordnes ved mobilisering og i krigstid — et felt som man hittil ikke har rukket at bearbeide.

Forsvarsfiendtlig agitation.

Ved kongelig resolution av 25de september 1914 blev paa foranledning av Forsvarsdepartementet efter foredrag av Justisdepartementet utfærdiget en provisorisk anordning om forbud mot forsvarsfiendtlig agitation.

Forandring av rationernes sammensætning.

Den 18de august 1914 bestemte departementet for at spare paa havren, at størrelsen av havrationerne skulde mindskes noget mot at høirationerne samtidig økedes.

Ammunitionsregulativ for nøytralitetsvernet.

For at skaffe det indkaldte nøytralitetsvern nødvendig øvelse har departementet maattet fastsætte midlertidige ammunitionsregulativer saavel for befæstningerne som for dækningsavdelingene.

Vedlikehold m. v. av materiel.

Det har været nødvendig dels av hensyn til den paagaaende tjeneste ved nøytralitetsvernet, dels av hensyn til hærens krigsberedskap at stille til disposition en del mindre

beløp til vedlikehold og komplettering av materiel samt til forsøk m. v.

Disse utgifter beløper sig til ca. kr. 7 000,00, som er utredet paa nøytralitetsvernets konto.

Hjælpekrydseren «Berlin».

Den 16de november 1914 indløp til departementet telegrafisk melding fra chefen for 5te kommandodistrikt, generalmajor Spørck, at den tyske hjælpekrydser «Berlin» nat til 16de kl. 3,30 formiddag hadde passert Agdenes befæstninger uten at bli anropt, og ankret samme morgen paa Trondhjems havn.

Chefen for hjælpekrydseren opgav, at krydseren hadde kjelskade, hvorfor den ansaa sig i havsnød. Krydserens traadløse telegraf blev straks beordret nedrigget.

Krydseren fik valget mellem at forlate Trondhjems havn eller at desarmere. Den valgte det sidste, hvorfor saadan den 17de november 1914 blev igangsatt.

Efterat denne var fuldført blev hjælpekrydseren forlagt til Hommelvik. Til bevogtning av skibet og dets besætning (462 mand) er indkaldt 100 mand med fornødent befall av Nordre Trondhjems infanteriregiment nr. 13, hvorhos der i Trondhjem er opsatt en avdeling feltartilleri — 2 kanoner og 30 mand av feltartilleriregiment nr. 3.

I skrivelse av 4de december 1914 har departementet utbedt sig forslag fra 5te distriktskommådo til mulige skjærpede forføininger, som maatte ansees paakrævet, indtil æresord er avgitt. Det fra distriktskommandoen netop indkomne forslag er for tiden under behandling i departementet.

Foranlediget ved tilfældet med «Berlin» fandt departementet det nødvendig under 18de november 1914 at utfærdige skjærpede bestemmelser for skibes anløp av Kristiansands, Bergens og Trondhjems krigshavner i den mørke tid av døgnet.

Kun rutegaaende skibe, som paa forhaand hadde indhentet vedkommende forsvarschefs eller kommandants tilladelse fik anløpe nævnte krigshavner om natten. Der er dog i nogen utstrækning blitt gitt dispensation fra denne bestemmelse.

Paa grund av at norske fartøier i en række tilfælder har negtet at etterkomme be-

Forføininger til hævdelse av rikets n traltet og iverks ttelse av derved nødvendigjorte forsvansforanstaltninger.

vogtningsfart iernes ordre er der paa foranledning av Forsvarsdepartementet ved kgl. resolution av 23de december 1914 blit utfærdiget en provisorisk anordning om indpassering til rikets krigshavner m. v. av følgende indhold :

  1.

Den, som forsætlig eller uagtsomt overtræder eller medvirker til at overtræde nogen forskrift, som Forsvarsdepartementet har utfærdiget om indpasseringen til rikets krigshavner eller om seiladsen indenfor en krigshavns omraade, straffes med b ter, hvis ikke nogen strengere straffebestemmelse er anvendelig paa forholdet.

  2.

Denne anordning træder i kraft straks.»

Vedrørende krigsberedskapet.

Forslag og utredninger.

Departementet har under utarbeidelse fornødne planer for hærens opsætning for etvinterfelttog.

Departementet har optat til overveielse spørsmaalet om at la kadetternes praktiske utdanning ske under aarets rekrutskoler ved hærens utskrevne avdelinger for eventuelt snarest at faa dem til disposition som befalingsmænd. Den teoretiske utdanning forsættes fuldført efter den praktiske.

Departementet har utbedt sig forslag fra

kommanderende general i anledning av det her reiste spørsmaal.

Paa Bergens befæstninger er i henhold til den gjældende organisationsplan kommandanten eneste stabsofficer. Da det viste sig at denne — paa grund av bef stningernes mange forskjellige avsnit og den forholdsvis store avstand mellom disse — ikke kunde overkomme alt det arbeide, der paahvilte ham som kommandant, fandt departementet — av hensyn til bef stningernes krigsberedskap — at maatte træffe forføining til at der til kommandantens assistanse blev tilbeordret befæstningerne en stabsofficer av feltartilleriet.

Denne beordring ophørte imidlertid ved den ved kongelig resolution av 27de november 1914 stedfundne frabeordning av major  rstad som kommandant paa Agdenes befæstninger. Majoren blev da beordret at tjenstgj re ved Bergens befæstninger. En gj npart av den indstilling som ligger til grund for ovennævnte kongelige resolution vedligger blandt de utrykte bilag.

Samarbeide mellom hærens og marinens sanitet.

Departementet har gjennom kommanderende general og kommanderende admiral truffet forføining til, at der etableres et institutionsm ssig samarbeide mellom chefen for hærens og chefen for marinens sanitet, forat der kan træffes alle forberedelser til at m te en eventuel krigstilstand i landet.

Forfeiningar til hævdeise av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte fetsvarsforanstaltninger.

Bilag 1.

Skrivelse fra generalintendanten, datert 4de januar 1915.

I anledning av hr. statsraadens anmodning om at faa en kort redegjørelse for hvad der fra generalintendantens side er foretat for saavidt mulig at rette paa de store mangler ved hærens beklædning og utrustning meddeles:

Straks militærkomiteens indstilling om den ekstraordinære bevilgning forrige aar forelaa blev her utstedt anbud til ekstraordinær anskaffelse av utrustning og beklædning. Desværre kom krigen før størsteparten av de i utlandet gjorte bestillinger var effektuert. Her er derfor forsøkt at faa disse leveranser fra nøytrale lande samt indenlands, hvor dette paa nogen maate kan la sig gjøre. Dette har tat tid, men vil forhaabentlig delvis lykkes.

Da tilførselen paa uld har været stoppet har der været vanskeligheter med at faa tilstrækkelig klæde. Her er forsøkt overalt ved indenlandske fabrikker og man har ved at anvende delvis blaat klæde og delvis fjeldgraa sportscheviot ialt anskaffet ca. 60 000 m., likesom meget betydelige leveranser endnu ikke er effektuert — likeledes ca. 60 000 m.

Ved overenskomst med skrædderfirmaer og konfektionsfabrikker samt utvidet og forsert drift ved intendanturens verksteder og ved avdelingernes egen forsorg er alt klæde blit oparbeidet efterhvert som man har kunnet faa det.

Av vinterutstyr — finmarkshuer, skjærf, vaatter og sokker — er her anskaffet ca. 19 000 sæt, likesom yderligere anskaffelser paagaar.

Dels som gaver og delvis ved avdelingernes egen forsorg er — efter de nu foreliggende

opgaver ca. 9 000 par strømper, ca. 6 000 par vaatter samt endel andet undertøi indkommet.

Av uldtrøier — væsentlig islandske — er anskaffet ca. 17 000.

Av utrustning er anskaffet ca. 8 000 ikke helt komplette sæt, likesom alt gjøres for at anskaffe mere.

Manglende indførsel av linvarer og aluminium har vanskeliggjort anskaffelsen, men man forsøker nu med bomuldsduk istedetfor lin.

Feltflasker antas at gaa i orden ved overenskomst med indenlands fabrik.

Av kavalerisaler er ved verkstedet her oparbeidet 120 stk. og der er gjort bestilling for kr. 100 000.00 hos salmakere — ca. 450 saler. Desuten er truffet forberedelser til anskaffelse av de i departementets skrivelse av 31te f. m. omhandlede saler.

Angaaende anskaffelse av skotøi meddeles at avdelingerne herfra er tilsendt ca. 11 000 par; herav er ca. 2 000 par indkjøpt fra skofabrikker, likesom man fra disse yderligere har bestilt ca. 5 000 par.

Av fabrikkotøi kan her nok skaffes mere, men tidligere erfaringer og kvaliteten av de partier man alt har kjøpt gjør, at man ikke tror at der bør gjøres noget større indkjøp herav, før det blir absolut nødvendig. Man vil i tilfælde kunne paaregne med kort varsel at faa hvad der trænges under forutsetning av at utførselsforbud opretholdes.

Der paagaar imidlertid fremdeles undersøkelser og underhandlinger om mindre indkjøp, og i tilfælde fordelagtige tilbud erholdes,

Forføjninger til hævdelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarstiltakninger.

vil her yderligere bli anskaffet endel fabrikk-skotøi for befæstningerne og muligens for garnisonsavdelingene.

Det er nemlig særlig magasineringen etter bruk, som har været det uheldigste for dette skotøi, og denne ulempe vil kunne undgaaes ved at fordele det til avdelinger, som har stadig tjenestgjørende mandskap.

Erfaring fra de avdelinger, som har været indkaldt til nøytralitetsvern, viser, at tidligere beregninger over hvor mange mand-kap-r som var forutsat at holde sig med eget skotøi, ikke er holdbar. Der vil derfor efterhvert som til-

gangen paa hensigtsmessigt virke tillater det bli fortsat med forsert oparbeidelse av skotøi.

R e s u m e :

Siden krisens begyndelse er oparbeidet eller indkjøpt:

Beklædning ca. 10 000 sæt

Utrustning « 8 000 «

Hertil er medgaat ca. kr. 1 350 000.00

Til avdelingene er utsendt ialt

ca 11 000 sæt beklædning
og « 9 000 « utrustning.

Forfeininger til høvdelse av rikets nøitralitet og iverksøttelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Bilag 2.

Opgave fra generalfelttøimesteren datert 6te januar 1915 angaaende stillingen for de anskaffelser og arbeider, som skal posteres paa kap. 10. nøitralitetsvernet.

Stillet til disposition.			Sakens stilling.
Dato.	Hvilke anskaffelser.	Beløp.	
		Kr.	
7/10 1914	Fortsat støpning og utsmining av projektilstaal	30 000,00	Arbeidet er omtrent færdig.
12/9 «	Tryggve Grans aeroplan «Nord-sjøen»	18 000,00	Betalt.
7/10 «	Presseverk—Raufoss	95 000,00	Under opførelse
13/10 «	Veterinærmateriel	10 000,00	— anskaffelse.
9/10 «	Supplering av feltartilleriets materiel	320 000,00	— anskaffelse.
10/10 «	Utskiftning av brandrør	70 000,00	— utførelse — Raufoss.
13/10 «	Kantiner og kufferter	10 000,00	150 uoff. kantiner bestilt — resten under forberedelse (departementet tilskrevet).
—«—	Skansetøivogner	40 000,00	Bestilt.
—«—	Felttelefoner	70 000,00	(Elektrisk bureau).
14/10 1914	Saler for kavaleriet (bommer)	8 000,00	— Under arbeide Kongsberg.
—«—	Benzin og olje til flyvevæsenet og befæstningerne	10 000,00	Indkjøpt.
—«—	Aasens haandgranater	50 000,00	Raufoss — anskaffet.
—«—	3 aeroplaner (byggearbeider)	60 000,00	Under arbeide (og forberedelse).
—«—	Anskaffelse av sykler	20 000,00	Modelcykkel under arbeide.
	Overføres	811 000,00	

Forfeiningar til hævdeelse av rikets nøytralitet og iverksættelse av derved nødvendiggjorte forsvarsforanstaltninger.

Stillet til disposition.			Sakens stilling.
Dato.	Hvilke anskaffelser.	Beløp.	
		Kr.	
	Overført	811 000,00	
20/10 1914	15 km. let telefonkabel.	675,00	Anskaffet.
3/11 «	Raamaterialier for Kongsberg og Raufoss	300 000,00	Under anskaffelse (Raufoss — Kongsberg).
18/11 «	Automobil til Jæderens flyvestation	5 330,00	Anskaffet.
— « —	Reservemateriel for «Nordsjøen»	2 000,00	Under forberedelse.
14/11 «	Vinterbeslag	20 000,00	Bestilt — leveres successive.
20/11 «	Signallys m. v. ved befæstningerne	11 800,00	Beordret oparbeidet ved Kongsberg og Raufoss.
— « —	Benzin og olje til befæstningerne	13 000,00	Indkjøpt.
4/12 1914	Madsengeværer for kavaleri og hjulryttere	170 010,00	bestilt — skal leveres denne maaned.
7/12 «	Til kikkerter	45 000,00	Under forberedelse.
10/12 «	24 km. felttelefonkabel.	1 080,00	Anskaffet.
18/12 «	Materiel m. v. til Vardøhus	?	Under utførelse (kanoner og mitraljøser med endel ammunition sendes i disse dage).
— « —	Linsekikkerter — strandvagter .	2 300,00	Anskaffet.
underh.	Politiet. 36 kikkerter	1 978,35	Anskaffet.
30/12 1914	Benzin for befæstningerne	10 000,00	Indkjøpt.
24/12 «	Excelsiorgranater	?	Under forberedelse.
	Tilsammen	1 394 173,35	